

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ALİ FUAD BAŞGİL HAYATI VE SİYASİ FİKİRLERİ

Hazırlayan
Ramazan MISTAK

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç.Dr. B.Berat ÖZİPEK

TOKAT – 2007

ALİ FUAD BAŞGİL HAYATI VE SİYASİ FİKİRLERİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 28 / 12 / 2007

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Yusuf Ziya Taşkan

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Bekir Berat Özipek

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yusuf Tekin

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü:

Mühür

İmza

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

.../.../2007

Ramazan MISTAK

ÖZET

Bu çalışmada Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil, hayat hikayesi, yaşadığı dönemde gelişen siyasi olaylar, bu olaylar karşısında takındığı tutum ve siyasi fikirleri ele alınmaktadır.

Başgil 1893 yılında Samsun Çarşamba ilçesinde doğmuş. 1967 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Birinci Dünya Savaşı yıllarında 4,5 yıl süre ile Kafkas cephesinde askerlik görevini yerine getirmiştir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Mülkiye Mektebi Müdürlüğü (Siyasal Bilgiler Fakültesi) ve anayasa hukuku profesörü olarak İstanbul Üniversitesinde binlerce öğrenci yetiştirmiştir.

Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaparak yazılarında anayasa, demokrasi, vatandaşlık, hak ve özgürlüklerin korunması konularına değinmiştir. Hatalı gördüğü konularda İsmet İnönü'nün tek parti yönetimine karşı eleştiriler yöneltmiştir. Ülkenin çok partili siyasi sisteme yeniden geçişi ile kurulan siyasi partilere fikirleri ile yol gösterici olmuştur. Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'nin (HFYC) kuruluşunda başkanlığını yapmış, çalışmaları ile fikir hürriyetinin ülkemizde yerleşmesinde katkı sağlamıştır.

1960 yılı Nisan sonlarında Üniversitelerde çıkan öğrenci olayları sonrasında çağrıldığı Çankaya Köşkünde Cumhurbaşkanı ve Başbakan'a "Adnan Menderes Hükümetinin istifa ederek, muhalefete de birkaç bakanlık verilmesi ile kurulacak yeni hükümet ile huzurun sağlanabileceği" teklifini sunmuş ancak bu teklifi kabul görmemiştir. Sonrasında 27 Mayıs ihtilali gerçekleşmiştir. Kurucu Meclis hakkında yazdığı bir makale nedeniyle 3 ay kadar tutuklu kalmıştır.

15 Ekim 1961 tarihinde yapılan genel seçimlerde Samsun'dan Adalet Partisi listesinden bağımsız senatör seçilmiştir. CHP haricindeki diğer partili milletvekillerinin

yoğun isteği ile cumhurbaşkanlığı seçimi için adaylığını ilan etmiştir. Milli Birlik Komitesinin baskısı sonucu adaylıktan ve senatörlükten istifa etmiştir.

Bir dönem İsviçre’de yaşamış, 1965 genel seçimlerinde AP İstanbul milletvekili seçilmiş ve 1967 yılında ölümüne kadar görevini sürdürmüştür.

İnsan haklarına dayalı demokratik bir rejimden yana bir düşünce insanı olarak belirginleşen, liberal muhafazakâr olarak adlandırılabilcek bir siyasi çizginin izleyicisi ve özgürlük savunucusudur. Fikirlerini sonuçlarına katlanmak pahasına yazıları ile okurlarına ve yarınlara aktarmıştır. Fikirleri, aradan geçen zamana karşın, bugünkü siyasi ortamda da aydınlatıcı etkisini sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler; 27 Mayıs, cumhurbaşkanlığı seçimi, MBK, AP, Kurucu Meclis.

ABSTRACT

In this study, Senior Professor Doctor Ali Fuad Başgil and his life, the political events developed in his lifetime, his attitudes against these events and his political opinions have been discussed.

Başgil was born in 1893 in arşamba district of Samsun province and passed away in 1967 in İstanbul. During the First World War, he has been in Caucasian Front for four and a half years for his compulsory military service. During the Second World War, he has been in Political Sciences Faculty and Istanbul University as a Professor of Constitution Law and educated thousands of students. He worked in several newspapers as a columnist and wrote articles about constitution, democracy, citizenship, legal rights and freedoms. He criticized İsmet İnönü's single party administration because of its mistakes. With the transition to the multi party democracy, he guided the new political parties with his opinions. He was the chairman of the Association of the Dissemination of Free Opinions along with its foundation. He made contributions to the establishment of the ideas freedom in our country with his studies.

When he was invited to the ankaya Palace in late April in 1960 when student troubles emerged, he suggested to the President of the Republic and the Prime Minister that the Government Administration of Adnan Menderes should resign and also give a couple of ministry to the Opposition Parties to constitute a new government in order to soothe the students, but his suggestion has not been accepted. May 27th military coup took place afterwards. He has been arrested for 3 months because of the article which he had written about constituent assembly.

In general elections which has been done in October 15, 1961; he was elected as senator in the list of Justice Party from Samsun. With the intense demand of all parties

except the Republican People's Party (CHP), he declared his candidacy for the Presidency of the Republic. He resigned from candidacy and senatorship with the oppression of the National Union Committee (MBK).

He has lived in Switzerland for a while. He was elected Justice Party Istanbul deputy in general elections of 1965 and has been in that mission until his death.

He had democratic, liberal and conservative opinions which are based on human rights and defended religion and conscience freedom. He transferred his ideas and opinions to his contemporary readers and next generations at the risk of his own life.

His opinions are still striking and illuminating in today's world.

Keywords: May the 27th, Presidency Election, National Union Committee (MBK), constituent assembly.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
1. GİRİŞ	1
2. DEMOKRASİ VE TÜRKİYE	4
2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.2. TÜRKİYE'DE DEMOKRASİYE GEÇİŞ	7
2.2.1. Halk Fırkası	8
2.2.2. Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkası	9
2.2.3. Serbest Cumhuriyet Fırkası	10
2.2.4. Ahali Cumhuriyet Partisi	11
2.2.5. Türk Cumhuriyet Amale ve Çiftçi Partisi	11
2.2.6. Layık Cumhuriyet İşçi ve Çiftçi Partisi	11
3. ALİ FUAD BAŞGİL'İN HAYATI	12
3.1. KISA HAYAT HİKAYESİ	12
3.2. AKADEMİK KARIYERİNİN ŞEKİLLENİŞİ	12
3.2.1. Fransa'daki Öğrenimi	12
3.2.2. Doçentlik ve Profesörlük Unvanlarını Alışı	13
3.2.3. İstanbul Hukuk Fakültesi Yılları	14
3.3. BÜROKRATİK GÖREVLERİ	14
3.4. HUKUKİ, SİYASİ VE ENTELEKTÜEL FAALİYETLERİ	15
3.4.1. Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti	16
3.4.2. Cumhurbaşkanlığı Adaylığı	20
4. GAZETECİLİK VE YAZARLIK YILLARI	23
5. BAŞLICA ESERLERİ	24
5.1. DEMOKRASİ YOLUNDA	24
5.2. GENÇLERLE BAŞBAŞA	30
5.3. 27 MAYIS İHTİLALİ VE SESEPLERİ	32
5.4. TÜRKÇE MESELESİ	38

5.5. DİN VE LAİKLİK	40
5.6. HATIRALIR	42
5.7. İLMİN IŞIĞINDA GÜNÜN MESELELERİ.....	48
6. SİYASİ FİKİRLER DÜNYASINDA BAŞGİL.....	57
6.1. DEMOKRASİ NEDİR ?.....	57
6.1.1. Ali Fuad Başgil'in Demokrasi Anlayışı.....	58
6.2. LAİKLİK VE TÜRKİYE PRATİĞİ.....	60
6.2.1. Ali Fuad Başgil'in Laiklik Anlayışı	62
6.3. DİN	62
6.3.1. Ansiklopediciler.....	63
6.3.2. Maddeciler.....	64
6.3.3. Din Hürriyeti	66
6.4. HÜRRİYET FİKRİ.....	67
6.5. SAĞIN ANLAMAMI.....	68
7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	73
8. KAYNAKLAR.....	75
9. EKLER.....	82
9.1. ALİ FUAD BAŞGİL'İN TBMM ARŞİVİNDE BULUNAN ADAYLIK BELGELERİ ÖRNEKLERİ.....	82
10. ÖZGEÇMİŞ.....	92

1. GİRİŞ

Bu çalışmada Ali Fuat Başgil'in hayat hikâyesi ile birlikte Türkiye'nin tek parti ve çok partili demokrasiye geçiş dönemi, demokrasinin kurumsal olarak yerleşme çabası ve karşı direnç olarak yaşanan olaylara da değinilerek, demokrasi, din, laiklik, liberalizm, muhafazakârlık, devletçilik kavramları tanımları, esasları ve Ali Fuat Başgil'in düşünceleri çerçevesinde anlatılmaya çalışılacaktır.

Bu çerçevede günümüzde de hala tam tanımı üzerinde tartışmaların devam ettiği laiklik, din ve vicdan hürriyeti, demokrasi, liberalizm, muhafazakârlık gibi kavramlar Ali Fuat Başgil örneğinde, O'nun perspektifinden dile getirilen fikirler çerçevesinde incelenecektir.

Başgil'in Türk siyasi hayatındaki öneminin daha iyi anlaşılması bakımından, ülkemizin demokrasi tarihine kısaca göz atmak yararlı olabilir. Her ülkenin uyguladığı siyasi sistemler birden bire, kolayca, problemsiz şekilde ortaya çıkmış ve kabul görmüş değildir. Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde özellikle ülkemizde yaşayan yabancıların haklarının iyileştirilmesi için Avrupa devletlerinin baskısı ile haklar ve özgürlükler alanında bir takım gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır, 1839 Tanzimat Fermanı ve 1856 Islahat Fermanı bu tür iyileştirmeler getiren belgelerdir.

1876 yılında Birinci Meşrutiyet ilan edilerek Meclis-i Mebusan açılmış, ancak Abdülhamit tarafından kısa süre sonra kapatılmıştır. 1908 yılında Genç Türkler tarafından Abdülhamit'in tahttan indirilmesi ile İkinci Meşrutiyet Dönemi başlamıştır. 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması sonrasında Kurtuluş Savaşının kazanılması ve 29 Ekim 1923'de Cumhuriyetin ilanı ile 1946 yılına kadar süren tek parti dönemi yaşanmıştır. Bu tarihte iktidarın serbest yapılan seçimler sonucu el değiştirmesi ile gerçek manada çok partili demokrasi dönemimiz başlamıştır. 10 yıl süren Demokrat Parti iktidarı 27 Mayıs 1960 askeri darbesi ile sona erdirilmiştir. İhtilal sonrası 15 Ekim 1961

tarhinde tekrar yapılan genel seçimlerde Ali Fuad Başgil Samsun'dan Adalet Partisi listesinden aday gösterilerek bağımsız senatör seçilmiştir. Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi milletvekillerinin yoğun isteği ile Cumhurbaşkanlığı için adaylığını açıklamıştır. Kısa bir süre sonra Milli Birlik Komitesi tarafından Başbakanlığa çağrılarak yapılan baskılar sonucu hem adaylıktan çekilmiş hem de senatörlükten istifa etmiştir.

Tezin konusunu yukarıda açıklanan olayların kahramanı Ali Fuad Başgil'in hayatı ve siyasi fikirleri oluşturmaktadır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Başgil'in siyasi faaliyetleri ile fikirlerinin içinde belirginleştiği ortam ve şartların daha iyi anlaşılması bakımından, demokrasi ve Türkiye'nin demokrasiye geçiş süreci incelenmiştir.

İkinci Bölümde Ali Fuad Başgil'in hayatı ele alınmıştır. Yazarın hayatı incelendiğinde, ders alınması gereken örneklerle dolu olduğu görülecektir. Birinci Dünya Savaşı sırasında 4,5 yıl gibi uzun süre askerlik yapması nedeni ile lise öğrenimi yarıda kesilmiştir. Savaş sonrasında örnek alınacak şekilde oklarının "iş hayatına atıl, para kazan" tavsiyelerine uymayarak, Paris'te lise ve yüksek öğrenimini tamamlamıştır. Bir lise öğrencisine göre hayli yaşlı sayılabilecek bir yaşta (28 yaşında) lise öğrenimini tamamlamıştır. Kararlılığı ve çalışkanlığı ile Grenoble niversitesinde lisans, Paris Hukuk Fakültesinde doktorasını tamamlayarak 1929 yılında yurda dnmştir. Milli Eğitim Bakanlığında ilk memuriyet görevine başlamış, 1930 yılında Ankara Hukuk Fakültesinde açılan imtihanı kazanarak doçent olmuştur. Bir yıl sonra profesörlüğe terfi ettirilmiştir. Bu fakültede ve Gazi Eğitim Enstitüsünde Roma Hukuku ve Medeniyet Tarihi dersleri vermiştir. Buradan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine tayin olmuş ve aynı fakültenin dekanlığı görevini de yrtmştir. Burada Esas Teşkilat Hukuku (Anayasa Hukuku) derslerini vermiştir. 1942-1943 yılları arasında Ankara'ya taşınan Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler

Fakültesi) Müdürlüğü görevinde bulunmuştur. 1943 yılında istifa ederek İstanbul Üniversitesi Esas Teşkilat Hukuku Kürsüsünün Ordinaryüs Profesörü olarak uzun yıllar görev yapmış ve buradan emekli olmuştur.

Başgil, HFYC'nin kurucu başkanlığını belli dönem yürütmüş, konferansları ve makaleleri fikir hürriyetinin yayılmasına büyük katkılar sağlamıştır.

1961 seçimleri sonrasında senatör seçilmesi ve Cumhurbaşkanlığın aday olduktan kısa bir süre sonra baskılar sonucu adaylıktan çekilmek zorunda kalması, demokrasi tarihimiz açısından trajik bir hadisedir.

Üçüncü bölümde yazara ait yayımlanmış eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Son bölümde ise Türkiye'deki rejim sorunu ve yazarın bu soruna bakışı, demokrasi, din ve laiklik, liberalizm ve muhafazakârlık hakkında kısa açıklayıcı bilgiler verilerek yazarın düşünceleri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmada, yazarın yayımlanmış eserleri, gazetelerde yayımlanmış makaleleri, Yakın tarihimiz hakkında yazılan yazılı eserler, konu ile ilgili yapılan tez çalışmaları ana kaynaklar olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmanın, Türkiye'de düşünce dünyasına damgasını vurmuş bir kişi olarak Başgil'in tanınması ve O'nun perspektifinden ülke sorunlarının nasıl görüldüğünü göstererek, geçmişten günümüze taşınan sorunlarımıza çözüm arayışımızda bizlere ışık tutması umulur.

2. DEMOKRASİ VE TÜRKİYE

2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Demokrasi, hiçbir toplumda bir anda ortaya çıkmış ve yerleşmiş bir olgu değildir. Her ülkenin sahip olduğu demokrasisi kendi tarihi deneyimlerinin, toplumların kültürlerinin bir ürünü olarak şekillenmiştir/şekillenmektedir. Ülkemizde de durum böyledir.

Demokrasi köken olarak Yunanca kökenli demos (halk) ve kratos (yönetim) kelimelerinin birleşmesinden oluşan ve belirli bir siyasi yönetim biçimini adlandırmak için kullanılan bir terimdir. Kelime olarak halkın yönetimi anlamına gelmektedir. Tanım böyle olmasına rağmen bahsedilen “halkın yönetimi” tabirinin bazı demokrasi ile adlandırılan yönetimlerde sadece tanımda kaldığı, yönetim kademesinin herhangi bir döneminde halkın bir fonksiyonunun bulunmadığı görülmektedir.

Halkın yönetiminin nasıl olacağı konusunda tam bir belirleyicilik olmamasından dolayı, dünyanın çeşitli bölgelerinde demokrasi dışı yönetimler bile kendilerini demokrasi ile adlandırmışlardır (Demokratik Almanya Cumhuriyeti gibi) (Yayla, 2003:46).

Demokrasinin değişik tanımları da yapılmıştır. Bu tanımları şöyle sıralamak mümkündür:

“Yoksulların ve yığınların yönetimi”,

“İnsanların kendi kendilerini, profesyonel politikacılara ve kamu görevlilerine ihtiyaç duymadan ve sürekli olarak yönettikleri sistem”,

“Hiyerarşi ve ayrıcalıklar yerine liyakat ve eşitliğe dayanan bir toplum modeli”,

“Sosyal eşitsizliklerin üstesinden gelmeyi amaçlayan bir refah ve yeniden dağıtım sistemi”,

“Çoğunluğun yönetimi ilkesine dayanan bir karar alma sistemi”,

“Çoğunluğun iktidarına sınırlamalar getirerek azınlıkların hak ve çıkarlarını koruyan sistem”,

“Kamu görevlerine gelmek için halkın oyuna müracaat edilen rekabetçi bir sistem”,

“İnsanların siyasi hayata katılımına bakmaksızın çıkarlarına hizmet eden hükümet biçimi” (Türköne, 2003:195)

Abraham Lincoln 1864’te Gettysburg Söylevinde demokrasiyi “Halkın, halk tarafından, halk için yönetimi” olarak tanımlamıştır (Türköne, 2003:196). Ancak halk kimdir? Halk denildiği zaman birbirine eşit bireylerden oluşan topluluk anlaşılmaktadır. Çünkü demokrasinin temelinde siyasi eşitlik ilkesi bulunmaktadır. Pratikte halkın tamamının yönetimde eşit olduğu bir ortam, demokrasi tarihinde tam olarak gerçekleşmemiştir. Halkın en yaygın olarak yönetimde bulunduğu Eski Yunan’da bile, örneğin Atina demokrasisinde, bu kente uzun yıllar önce yerleşmiş olan yabancıların (meteikos) yanında, kadınlar ve köleler de halk tanımı içine sokulmamıştır. Günümüzde de demokratik sistemler pratikte nüfusun tamamının yönetime katılmasını beklememekte ve bir takım kısıtlamalar getirmektedirler. Demokrasi tarihinde birçok sınırlama çeşidi görülmüştür. Eski Yunan’daki sınırlandırmaları andıran uygulamalar ve siyasete katılmayı engelleyici düzenlemeler, demokrasinin beşiği olarak bilinen ABD ve İsviçre’de 1960 ve 1971 yıllarına kadar devam etmiştir. Kadın ve erkek bütün vatandaşların yönetime katılmada eşit hak sahibi olduğu modern demokrasiye kolay ulaşılmamıştır.

Modern demokrasilerde halkın yönetime katılması doğrudan veya dolaylı şekilde olmaktadır. Doğrudan demokrasi vatandaşların siyasal karar alma sürecine doğrudan, aracısız ve devamlı katılımını ifade etmektedir. Tanımından da anlaşılacağı gibi, günümüz dünyasında, İsviçre’nin doğrudan demokrasiyi andıran siyasi pratikleri dışında, bu tip bir

sistemin uygulanmasının pek mümkün olmadığı görülmektedir. Bugün dünyada, doğrudan demokrasi, bir uzantısı olan referandum uygulaması dışında uygulama alanı bulamamaktadır.

Bunun yerine halkın yetkilerini dolaylı olarak kullandığı temsili demokrasi tercih edilmektedir. Temsili demokrasi ise demokrasinin sınırlı ve dolaylı bir biçimidir. Belirli dönemlerde yapılan seçimler sonucu halkın kendisini yönetecek kişileri seçmesi ve belirli dönemde yönetim yetkisini devretmesi şeklinde uygulanmaktadır.

Siyaset bilimcileri tarafından çeşitli tanımları yapılan demokrasinin teorik olarak da birden çok şekli söz konusudur. Bunlardan en önemlisi, yaygını liberal demokrasidir. Şöyle ki, Sovyetler Birliğinin dağılması ile birlikte demokrasi denildiğinde artık sadece anlaşılın model liberal demokrasidir. Dünyada egemen olan ve bu çalışmada esas alınan demokrasi tanımını da ifade eden bu model, demokrasinin modern, temsili ve dolaylı biçimidir. Liberal demokrasinin belli başlı esasları;

Siyasi eşitlik prensibine uygun düzenli seçimlerle iktidarın belirlenmesi,

Rekabetçi bir ortamın bulunması,

Birey haklarının çoğunluğun baskısına karşı güvence altında olması,

Ekonomik hayatın serbest piyasa koşullarında işlemesidir.

Sonuç olarak demokrasinin diğer yönetim şekillerine benzemeyen en üstün tarafından bahsetmek gerekir. Demokrasinin yönetenlerin zora ve şiddete başvurmadan değiştirilmesinin mümkün olduğu tek yönetim şekli olmasıdır. Demokrasilerde yönetenler hangi usullerle yönetime geliyorsa yine aynı usullerle görevlerinden ayrılmak zorunda kalmaktadırlar. Demokrasi dışındaki rejimlerde, diktatörlüklerde veya azınlık yönetimlerinde toplumun sahip olduğu böyle bir olanak yoktur (Türköne, 2003:195).

2.2. TÜRKİYE'DE DEMOKRASİYE GEÇİŞ

Osmanlı İmparatorluğu gerileme dönemine girdikten sonra içinde bulunduğu durumdan kurtulma çabası, Avrupa devletlerinin ülkemizdeki Hıristiyan toplulukların haklarını güvence altına almak gerekçesiyle uyguladıkları baskılar ve aydın kesimin yenilik isteği için örgütlenmeleri sonucu, 18. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti, temel haklar konularındaki iyileştirmeleri de içeren birtakım yeniliklere gitmeye başlamıştır.

Bu anlamda, bugün yaşadığımız demokratik ortam 1839 Tanzimat Dönemi ile başlayan değişimlerin bir ürünüdür. “Gülhane Hatt-ı Hümayunu”nun yayınlanması ile Hıristiyan uyruklular ile Müslüman uyruklular yasalar karşısında eşit kabul edilmiştir. Tebaa ile Devlet ilişkilerinde keyfi uygulamalara son verileceği, vergilerin halkın gücü nispetinde alınacağı, askerlik süresinin makul seviyeye indirileceği, fermanla belirtilmiştir. Temel insan hakları ferman ile güvence altına alınmıştır. Yayınlanan Ferman ile Padişah kendi iradesi ile kendi yetkilerini sınırlandırmıştır. Ancak buna sebep, halktan bu istikamette gelen talepler değil, Avrupa’nın (özellikle İngiltere) etkisidir (Kongar, 2003:66).

Demokrasi tarihimizin ikinci önemli olayı 1856 yılında açıklanan Islahat Fermanıdır. Bu ferman ile de Müslüman olmayanlara uygulanan dini gerekçeli tüm eşitsizlikler ortadan kaldırılmıştır. Bu ferman da yine dış dünyadan gelen baskı ve yönlendirmelerle bağlantılıdır.

1860’lı yıllarda bir grup bürokrat, yazar ve subay “Genç Osmanlılar” adı altında oluşturdukları bir eylem ile Anayasalcılık Akımı başlatmışlardır. Bu çerçevede, siyasal anlamda ilk etkin grup olarak “Genç Osmanlılardan” bahsetmek mümkündür. Bu grup anayasalcı ve İslamcı unsurları bünyesinde barındırmıştır (Kongar, 2003:67).

Genç Osmanlıların eylem ve baskıları sonucu “üçüncü demokrasi hareketimiz” olarak, 1876 yılında seçim esasına dayalı olan Meclis-i Mebusan’ın açılması (Birinci Meşrutiyet) sayılır. İlk Anayasamız olan Kanun-i Esasi ile Padişahın ve yürütmenin yetkileri sınırlanmış, temel haklar güvence altına alınmıştır. Ancak Sultan Abdülhamit kısa süre sonra Anayasayı uygulamadan kaldırmıştır (Kongar, 2003:67).

1908 yılında Abdülhamit'in yönetimi bir adlandırmayla "Genç Türkler devrimi", diğer adlandırmayla "Jön Türk Darbesi"yle yıkılmıştır. Baskı dönemi sırasında kurulan dernek ve cemiyetler "Terakki ve İttihat Cemiyeti" adı altında birleşmiştir. Daha sonra ismi "İttihat ve Terakki Komitesi"ne dönüşmüştür (Kongar, 2003:68).

1908-1918 yılların arasında 10 yıl süren II. Meşrutiyet dönemi de demokrasi tarihimizin ilginç bir dönemidir. Bu dönem çok partili bir hayatın ilk denemelerine sahne olmuştur. Bu dönemin en önemli sonucu 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da toplanan Meclis'e kaynaklık etmiş olmasıdır.

Kurtuluş Savaşı sırasında yaşadığımız demokrasi tecrübesinin ayrı bir önemi vardır. Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde Kurtuluş Savaşımızın en önemli kararları bu Meclis tarafından verilmiştir. Ülkenin işgal altında olduğu bir dönemde saatlerce süren müzakereler bu Meclis çatısı altına yapılmıştır. Bugün bile Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tarihimizdeki en demokratik meclis olduğu söylenebilir.

Kurtuluş Savaşı sonrasında Mustafa Kemal tarafından devrimlere muhalefet edecek kesim Meclis'ten uzaklaştırılmış, İkinci Büyük Millet Meclisi birincisinden daha az demokratik bir yapıya dönüşmüştür. Cumhuriyet Halk Fırkası ile birlikte 1946 yılına kadar devam edecek olan tek partili dönemde ise demokratik gelişme, devrimler kadar hızlı yayılamamıştır.

2.2.1. Halk Fırkası

İstanbul'un işgali ile Meclis-i Mebusan'ın birçok üyesinin tutuklanmasından sonra geri kalan mebuslar ve Anadolu'daki sancaklardan seçilip gönderilen üyelerin katılımı ile 23 Nisan 1920 yılında açılan TBMM, Kurtuluş Savaşı müddetince örnek gösterilebilecek bir parlamento çalışması sergilemiştir. Mustafa Kemal Meclis'in tüm temsilcilerini Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk grubu altında birleştirmek istemiştir. Ancak bir kısım temsilciler bağımsız kalmak istemiş ve bu muhalefet çekirdeği büyüyerek Temmuz 1922'de TBMM'de

ikinci bir grup (Müdafaa-i Hukuk Grubu) kurulmuştur (Kongar, 2003:137). Muhalefet ile devrimlerin gerçekleşmeyeceğini düşünen Mustafa Kemal, ikinci TBMM'nin oluşmasında muhalif isimleri devre dışı bırakmıştır. İkinci Mecliste oluşan A-RMHG (Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu) ileride kurulacak olan Halk Fırkasının partileşmeden önceki halidir.

Halk Fırkası 9 Eylül 1923 tarihinde kurulmuştur. Başlangıçta “Halk Fırkası” adını alan parti 1924 yılında “Cumhuriyet Halk Fırkası”, 1935 yılında da “Cumhuriyet Halk Partisi” adını almıştır.

Partinin temel ilkeleri olarak 1927 yılında “Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Laiklik olmak üzere dört temel ilke benimsemiştir. 1935 yılında bu ilkelere Devletçilik ve İnkılâpçılık ilkeleri de eklenerek ilke sayısı altıya çıkarılmıştır. Partinin amblemi olan altı ok bu ilkeleri temsil etmektedir.

2.2.2. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

17 Kasım 1924 tarihinde Atatürk'ün yakın arkadaşı ancak muhalifi olan Ali Fuat Cebesoy tarafından gelenekçi, liberal çizgide olan “Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası” kurulmuştur. Partinin programı dini inançlara saygılı ve liberal bir nitelik taşımaktadır. (Kongar, 2003:139). 1925 Şubat ayında doğu illerinde başlayan “Şeyh Sait İsyanı” ismiyle anılan Kürt ayaklanması sonucu, partinin yerel şubeleri isyanı destekledikleri gerekçesiyle kapatılmış, Ankara İstiklal Mahkemesi'nin Hükümet'e, Partinin tamamen kapatılmasını teklifi ile, 3 Haziran 1925 tarihinde “karşı devrimci nitelik taşıdığı” gerekçesiyle parti tamamı ile kapatılmıştır (Kongar, 2003:139).

2.2.3. Serbest Cumhuriyet Fırkası

1930 yılında Cumhuriyet Halk Fırkasına muhalif bir siyasi parti daha kurulmuştur. Serbest Cumhuriyet Fırkası isimli partinin kurucusu Atatürk'ün en yakın eski arkadaşlarından biri ve aralarında hiçbir sorun bulunmayan, 1923-1924 yıllarında iki kez başbakanlık yapmış olan Fethi Okyar'dır (Kongar, 2003:140). Yapılan devrimlerin halka benimsetilmeden, tepeden inme şekilde gerçekleştirildiği ortamda, halkın nabzını tutmak için Atatürk tarafından güdümlü olarak kurulan parti, liberal eğilimli bir programa sahiptir.

Mustafa Kemal'in Serbest Fırka hakkındaki düşüncesi konusunda iki ayrı fikir mevcuttur. Bir görüşe göre amacı kendisine karşıt kişilerin tespit edilmesidir. Diğer görüşe göre ise Mustafa Kemal gerçekten demokrasiye inandığı için partiyi kurmuş ve destek vermiştir (Kongar, 2003:143). Desteğini göstermek için kız kardeşini ve en yakın çalışma arkadaşlarını da bu partiye sokmuştur. İki parti arasında yansız davranacağını da belirtmiştir. Serbest Cumhuriyet Fırkası yöneticileri yurt gezilerinde tek parti yönetiminden bıkmış olan halk tarafından büyük ilgi ve bağlılıkla karşılanmıştır (Kongar, 2003:141). Ancak 23 Eylül 1930 tarihinde yapılan yerel seçimlerde yurt çapında valiler ve diğer yöneticilerin Halk Fırkasını desteklemeleri sonucu başarılı olamamıştır. Parti 17 Kasım 1930 tarihinde açıldığı gibi yine güdümlü şekilde kapatılmıştır (Kongar, 2003:142).

Tek Parti döneminin yaşandığı yıllarda Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkasından başka parti denemeleri de olmuştur. Ancak bunların da ömürleri uzun sürmemiştir.

2.2.4. Ahali Cumhuriyet Partisi

26 Eylül 1930 Adana'da Abdülkadir (Öğütçü) tarafından kurulmuştur. Program ve tüzüğünü hükümete onaylatmıştır. Bu şahıs, Yazar Orhan Kemal'in babasıdır. Parti bazı güney illerinde katıldığı belediye seçimlerinde başarısız olmuştur. 21 Aralık 1930 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile kapatılmıştır.

2.3.5. Türk Cumhuriyet Amele ve Çiftçi Partisi

29 Eylül 1930 günü Edirne’de Mimar Tahsin Bey tarafından parti kurulmaya girişilmiş, Hükümetçe “komünist eğilimli” sayıldığı için çalışmasına izin verilmemiştir.

2.2.6. Layık Cumhuriyet İşçi ve Çiftçi Partisi

“Maceraperest bir gazeteci” olan Arif Oruç tarafından Haziran 1930 ayında “Yarın” isimli kendi gazetesinde ayrıntılı bir program ilan ederek parti kurma girişiminde bulunulmuştur. Hükümet tarafından partinin kurulmasına izin verilmemiştir.

Bu partilerin kapatılmasıyla birlikte, Türkiye’de resmi olarak 1946 yılına kadar tek parti yönetimi yaşanmıştır. 1950’de iktidarın el değiştirmesi, Türk siyasi tarihinde önemli bir dönüm noktasını teşkil etmiştir. Ali Fuad Başgil’in içinde doğduğu ve siyasi faaliyetlerini gerçekleştirdiği tarihsel ve siyasi ortam böyle özetlenebilir.

3. ALİ FUAD BAŞGİL’İN HAYATI

3.1. KISA HAYAT HİKÂYESİ

Ali Fuad Başgil 1893 yılında Samsun ili Çarşamba ilçesinde doğmuştur. Babası Şükrü Efendi, Annesi Fatma Hanımdır. Baba dedesi olan Bölükbaşıoğullarından Hafız İbrahim Efendi, kasabanın yerlisidir ve eski bir aileye mensuptur. Ali Fuad Başgil’in eski soyadı Bölükbaşı’dır. 5 Eylül 1936’da Başgil soyadını almıştır. İlkokulu Çarşamba’da okumuştur. Lise öğreniminin bir kısmını İstanbul’da tamamlamış, Birinci Dünya Savaşı çıkınca öğrenimine ara vererek dört yıl Kafkas Cephesinde savaştıktan sonra 1919 yılında Fransa’ya

giderek lise öğrenimini burada tamamlamıştır. Daha sonra Grenoble Üniversitesi Hukuk Fakültesinde 1925 yılında lisansını tamamlamıştır. 1928 yılında Paris Hukuk Fakültesinde “Boğazlar Meselesi, Başlangıcı, Gelişimi, Lozan Konferansı’ndaki Çözümü” konulu tezi ile doktora unvanını kazanmıştır. Burada ayrıca Paris Siyasi Bilimler Yüksek Okulu ile Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin Felsefe Bölümünden diploma almıştır. Lahey Devletler Hukuku Akademisinin kurslarına katılmıştır. 1929 yılında Türkiye’ye dönmüştür.

3.2. AKADEMİK KARIYERİNİN ŞEKİLLENİŞİ

3.2.1. Fransa’daki Öğrenimi

Ali Fuad Başgil, Birinci Dünya Savaşının bitiminden sonra İstanbul’a döndüğünde tereddüde düşmüş ve bir arayış içine girmiştir. Okumaya devam etmek veya ticarete atılmak arasında kararsız kalarak, dostlarının “okumakta ne işin var, ticarete atıl para kazan” tavsiyesine uymayıp, Çarşıkapı semtinde oturan ve saygı gösterdiği Şevket Efendi isimli şahsın görüşünü sormuştur. Şevket Efendi “tereddüdü bırak, insan ihtiyarlığına kadar hayatının her kademesinde para kazanabilir, ancak okuyup öğrenmenin bir zamanı vardır, bu çağı geçirmemek gerekir” diye kendisine fikir vermesi üzerine Ali Fuad Başgil Fransa’ya giderek Paris Buffone Lisesini bitirmiştir (1921). Liseyi bitirdiği yıl bir lise öğrencisine göre epeyce yaşlı sayılabilecek bir yaşta (yirmi sekiz), liseden mezun olmuştur. Öğrenimine devam ederek 1925 yılında Grenoble Hukuk Fakültesinde lisans eğitimini tamamlamıştır. Bundan sonra bir yandan doktorasını tamamlarken diğer yandan Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Koluna devam etmiş ve 1929 yılında mezun olmuştur. Bu dönemde aynı zamanda Paris Siyasi İlimler Okulunu da bitirmiştir. Daha sonra Lahey Devletler Hukuku Akademisi Kurslarını tamamlamıştır.

1928 yılında Paris Hukuk Fakültesi'nde “Boğazlar Meselesi, Başlangıcı, Gelişimi, Lozan Konferansı'ndaki Çözümü” konulu teziyle doktorasını tamamlamıştır. Tezinde Lozan'da bırakılan boşluklardan bahsetmiştir. Bu tezini Mustafa Kemal Atatürk'e ithaf etmiştir. Kendisini Mustafa Kemal düşmanı gibi göstermeye çalışan kesimlere karşı verdiği cevapta, bu tezin Mustafa Kemal'e takdim edilen ilk bilimsel çalışma olduğunu da sıkılarak ifade etmiştir (Zaim, 2005:18).

3.2.2. Doçentlik ve Profesörlük Unvanlarını Alışı

1930 yılında Türkiye'ye dönerek Ankara Hukuk Fakültesinde açılan sınavı kazarak Roma Hukuku Hocası (Doçent) olmuştur. Burada terfi ederek Roma Hukuk Profesörlüğüne atanmıştır. 1933 yılı sonuna kadar Ankara Hukuk Fakültesinde “Roma Hukuku”, Gazi Eğitim Enstitüsünde “Medeniyet Tarihi” dersleri okutmuştur.

3.2.3. İstanbul Hukuk Fakültesi Yılları

1933 yılında Darülfünun kapatılarak yerine İstanbul Hukuk Fakültesi kurulunca, Ali Fuad Başgil buraya Teşkilatı Esasiye (Anayasa Hukuku) profesörü olarak atanmıştır. Aynı zamanda Mülkiye Mektebinde hocalık yapmaya başlamıştır. 1936 yılında İstanbul Yüksek Ticaret ve İktisat Mektebi Müdürlüğünü yapmış, okulda ve Hukuk Fakültesinde İş hukuku derslerini vermiştir. İstanbul Hukuk Fakültesinde 1937-1942 yılları arasında dekanlık görevini yürütmüştür. Bu görevinden sonra Ankara Hukuk Fakültesi, Ankara Üniversitesi ile Siyasal Bilgiler Fakültesine Anayasa Profesörlüğüne tayin olmuştur. 1943 yılında buradaki görevlerinden istifa ederek İstanbul Üniversitesindeki Anayasa Hukuk Kürsüsü çalışmalarına geri dönmüştür. 1960 ihtilalinden sonra Milli Birlik komitesi tarafından Üniversitelerdeki görevinden emekliye sevk edilmiştir. Kendisi ile birlikte görevden alınan 147 kişiye “af” gelmesine rağmen tekrar görevine dönmemiştir.

3.3. BÜROKRATİK GÖREVLERİ

1929 yılında Türkiye'ye döndükten sonra ilk resmi görevi Maarif Vekâleti Yüksek Tedrisat Umum Müdür Muavinliğidir. (Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğrenim Genel Müdür Yardımcılığı) Burada kısa süre görev yapmıştır.

1936 yılında İstanbul Yüksek Ticaret ve İktisat Okulu Müdürlüğüne atanmıştır.

1937-1942 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmüştür.

1942-1943 yılları arasında Ankara Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu (Mülkiye Mektebi) Müdürlüğü görevini yürütmüştür.

1961 yılında Samsun senatörü seçilmiş, kısa bir müddet sonra bu görevinden istifa etmiştir.

1964 yılı Kasım ayında gerçekleştirilen Adalet Partisi Kongresinde Genel Başkanlığa adaylığını koyarak aktif siyasete tekrar dönmüştür. 1965 genel seçimlerinde Adalet Partisi İstanbul milletvekili olmuştur ve 1967 yılında ölümüne kadar bu görevini sürdürmüştür.

3.4. HUKUKİ, SİYASİ VE ENTELEKTÜEL FAALİYETLERİ

Ali Fuad Başgil yirminci yüzyılda doğu ve batı düşüncesi arasındaki bağlantıyı ustalıkla kurmuş şahsiyetlerden biridir (Gökalp, 1963:17).

Devlet Adamı olarak Atatürk'e karşı ayrı bir sevgisi vardır. Başgil bu sevgisini, yukarıda da ifade edildiği gibi, 1928 yılında Paris'te yayınladığı "Boğazlar Meselesi" adlı eserini Atatürk'e ithaf etmek suretiyle göstermiştir.

Demokratik yaşamın "iki meclisli" olması taraftarıdır. 1947 yılında "Vatan" gazetesi tarafından düzenlenen anayasa anketine katılarak ikinci bir meclis taraftarı olduğunu,

anayasanın değişmesi gerektiğini, Cumhurbaşkanının siyasi parti genel başkanlığı görevini bırakmasının daha yararlı olacağını beyan etmiştir (Gökalp,1963:34-35).

Başgil, fiili olarak siyasete girmeyi 1940-1950’li yıllarda hiç düşünmemiştir. 1945 yılından itibaren bir defa Cumhuriyet Halk Partisi, beş defa da Demokrat Parti tarafından milletvekilliği adaylığı teklif edilmişse de, hiç birine olumlu cevap vermemiştir (Gökalp, 1963:44).

3.4.1. Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti

İkinci Dünya Savaşının demokratik yönetim şeklini benimsemiş devletlerin galibiyeti ile sonuçlanmasından sonra, Türkiye’de de tek parti rejiminin demokratikleşmesi yönünde değişiklikler olmaya başlamıştır.

17 Ekim 1946 yılında Mareşal Fevzi Çakmak önderliğinde “İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti” adında bir cemiyet kurulması için faaliyet başlatılmıştır. Kurucular genelde sağ görüşlü, özgürlükçü kişiler olmasına rağmen içlerinde Zekeriya Sertel, Cami Baykurt isminde sol görüşlü iki şahsın da bulunması Ali Fuad Başgil’de şüphe uyandırmıştır. Aynı günlerde Ankara’da Dışişleri Bakanlığı’nın teşviki ile “İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Birliği Türk Grubu” isimli bir cemiyet, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonunun kararı ve Genel Sekreterin mektubu üzerine kurulmuştur. Ali Fuad Başgil yazıları ile her iki cemiyeti de eleştirerek üye olmayacağını belirtmiştir. Özellikle Ankara’da iktidar tarafından kurulan cemiyetin “kimi kimden şikayet edeceği ve müdafaa edeceği” sorusunu sorarak eleştirmiştir (Gökalp, 1963:103).

Bu oluşumları benimsemeyen Başgil, kendisiyle benzer bir yaklaşım içinde olan arkadaşlarıyla birlikte, ayrı bir yol izlemiştir. Türk siyasetinde eskiden olduğu gibi insanların karşılıklı hürmet ve müsamahaya dayanarak kardeşlik duygusuna götüren demokratik terbiye yoksunluğunu bir eksiklik gören profesör ve tanınmış gazeteciler “Hür Fikirleri Yayma

Cemiyeti” adıyla bir cemiyet kurmak amacıyla 1947 yılı Ağustos ayında İstanbul’da toplanmışlardır. Kurulan cemiyetin başkanlığına Ali Fuad Başgil, başkan yardımcılığına da Ord. Prof. Dr. Nihat Reşat Belger getirilmiştir (Sadoğlu, 2003:307).

Kurucular kurulu akademisyenler, hukukçular, gazeteciler ve öne çıkan isimlerden oluşmaktadır:

Akademisyenler:

Ordinaryüs Profesör Ali Fuad Başgil

Ordinaryüs Profesör Dr. Nihat Reşat Belger (Atatürk’ün doktorluğunu yapmış)

Prof. Şinasi Hakkı Erel

Prof. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu

Prof. Tevfik Remzi Kazancıgil

Osman Fethi Okyar (İktisat Fakültesi Asistanı)

Burhan Apaydın (Hukuk Fakültesi)

Hukukçular ;

Avukat Süreyya Ağaoğlu (Türkiye’nin ilk kadın avukatı)

Avukat Muvaffak Benderli

Avukat M.Ali Sebük

Gazeteciler ;

Selim Ragıp Emeç (Posta Gazetesi sahibi)

Ahmet Emin Yalman (Vatan Gazetesi baş yazarı)

Raif Nejdet Meto

Diğerleri ;

Yüksek mühendis Enver Adakan

Heykeltıraş Yavuz Görey

Eski Milletvekili Rauf Ahmet Hotinli.

Kurucular arasında yer alan Ahmet Emin Yalman, cemiyetin Dünya Liberaller Birliğinin Türkiye Kolunu temsil etmek için kurulduğundan bahsetmektedir. Ancak cemiyetin kuruluş beyannamesinde ve tüzüğünde bu durumdan bahsedilmez. Ahmet Emin Yalman'ın 1945 yılında Dünya Liberaller Birliğinin Kongresine katılmış olması dikkate alınır, iki cemiyet arasında bir ilişki olduğundan söz edilebilir. Sonraki dönemde de 8 Temmuz 1949 yılında Paris'te düzenlenen Dünya Liberaller Birliği Kongresine HFYC davet edilmiştir.

Cemiyetin kurulmasından bir yıl kadar sonra "Hür Fikirler Mecmuası" yayımlanmaya başlandı. Cemiyetin Başkanı olan Ali Fuad Başgil aynı zamanda yayın organının da sahibi olarak görünüyordu. Mecmua kurucu üyelerin yazıları ile birlikte üye olmayan yazarlara da açık olarak faaliyet gösteriyordu. Yazılarda genelde Türkiye'deki hak ve özgürlükler ile Anglo-Amerikan dünyasındaki uygulamalar karşılaştırılıyor ve eleştiriliyordu (Sadoğlu, 2003:308).

Bu dergide yazılan yazıların temelini birey hak ve özgürlükleri oluşturmuştur. Anayasal demokrasinin yerleşmesi, serbest piyasa düzeni, eğitimde özerk üniversite sistemi ile bireyin negatif özgürlük alanına müdahale edilmemesi çerçevesinde yazılar yazılmıştır (Sadoğlu, 2003:308).

1951 yılından itibaren Demokrat Parti iktidarı ile birlikte cemiyet içerisinde özellikle din, laiklik, gericilik konularında fikir ayrılıkları oluşmuştur. Bu durum üyeler arasında çözümlere yol açarak, derneğin faaliyetlerini sekteye uğratmaya başlamıştır. 29 Mart 1951 tarihinde Cemiyet tarafından son bir yıldır "gericilik" hareketlerinin tırmandığı gerekçesiyle bir bildiri yayınlanmış ve durum protesto edilmiştir. Ali Fuad Başgil bu tür girişimlere karşı çıkararak bu eylemi "yaygara çıkartmak" olarak nitelemiştir. O, Türkiye'de irticanın olduğunu reddederek bu tür eylemlerin asıl amacının 14 Mayıs 1950 seçim yenilgisinin rövanşını almak olduğunu, birkaç gazetecinin yapay gündem yarattığını savunmuş ve yazıları ile Müslüman Türk halkını da bu gazeteleri boykot etmeleri konusunda uyarmıştır. İki grup arasındaki

ayrışmayı kuruculardan olan Ahmet Emin Yalman'ın Malatya'da "gericiler" tarafından düzenlendiği iddia edilen bir saldırıda yaralanması olayı daha da belirgin hale getirmiştir.

Cemiyet üyeleri tek parti iktidarını yayımladıkları mecmualarda, düzenledikleri konferanslarda eleştirmişlerdir. Eleştirilerin esasını; bireysel hak ve özgürlüklere gerekli önemin verilmemesi, özgürlük kurumunun sürekli, istikrarlı ve sağlam bir temele oturtulmaması, yürürlükte bulunan Türk Ceza Kanununun krallık ile yönetilen İtalya'dan alınması nedeniyle İtalyan Monarşizmini ve faşizm ruhunu içinde taşıması, yürürlükteki ceza yasalarının bireysel hak ve özgürlükleri güvence altına almaması ve yargı bağımsızlığının olmaması oluşturmuştur. Eleştirilerin kaynağını ise Ali Fuad Başgil'in yazıları ve konferansları teşkil etmektedir (Sadoğlu, 2003:309).

Başgil yazılarında anarşi ortamı dışında iki tür hükümet şeklinden bahsedebileceğini, bunların da "liberal devlet" ve "İstibdat" yönetimleri olduğunu savunmuştur. Başgil'e göre liberal devlet özgürlük ve otorite dengesini sınırlı bir iktidar anlayışı üzerine oturtmuş ve kendisini toplumun hizmetçisi sayan bir devlettir. İstibdat rejimi ise, anarşinin tam tersine, siyasi otoritenin tüm özgürlüğü boğduğu, devletin doğrudan amaç haline getirildiği bir rejimdir. O'na göre tüm otoriter ve totaliter rejimleri bu kategori içine almak gerekir. Milliyetçilik, laik otoriter yönetimlerin gerekçesi istibdat rejimleri olamaz. Siyasi rejimler için böyle bir sınıflandırma yaptıktan sonra Türkiye'deki tek parti iktidarının yönetim şekli olarak hangi rejimi benimsediği konusunda sessiz kalarak konuyu okuyucularının düşüncesine bırakmıştır. Rus komünizmini ve İtalya faşizmini açıkça "modern diktatörlük" olarak eleştirmiştir. O'na göre modern istibdat rejimlerinde devlet, araç olmaktan çıkmış sadece amaç durumuna gelmiştir (Sadoğlu, 2003:310).

Ali Fuad Başgil istibdat yönetimlerinin, iktidarlarını güvence altına almak için başvurdukları en önemli aracın ise eğitim olduğunu belirterek, buralarda verilen eğitimi de "tek Kitap usulü" olarak nitelemiştir. İstibdat yönetimlerinde ideolojik amaçlı eğitim

verildiğini, eğitimin amacının insanları ideolojinin uyumlu bir parçası haline getirmek olduğunu, otoriter ve totaliter rejimlerin okullarında tartışmaya ve sorgulamaya açık eğitim verilemeyeceğini savunmuştur (Sadoğlu, 2003:310).

HFYC'nin kuruluş beyannamesinde, “devlet” toplumun huzuru ve emniyetini sağlayan bir araçtan ibarettir. Toplumdan ve bireyden ayrı bir varlığı yoktur. İnsan doğası gereği akıl nuruna ve irade kuvvetine sahiptir, iyiyi, kötüyü seçebilen, hareketlerinin mesuliyetini duyabilen bir varlıktır. Bu yaklaşım itibarı ile HFYC Atilla Yayla'ya göre klasik liberal felsefi anlayışa atıf yapmaktadır. (Sadoğlu,2003:311)

HFYC'nin demokrasi hakkındaki anlayışının da Ali Fuad Başgil'in analizlerine dayandığı¹ göz önüne alındığında, Başgil'in bu yaklaşımlarıyla, çağdaş siyasi ideolojiler arasında klasik liberalizme yakın bir perspektifi temsil ettiği görülmektedir.

3.4.2. Cumhurbaşkanlığı Adaylığı

Ali Fuad Başgil'in 15 Ekim 1961 tarihinde Adalet Partisi Samsun listesinden bağımsız aday olarak Cumhuriyet Senatosu Üyesi seçilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından sonra Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi milletvekillerinin çoğunluğunun desteğini alarak Cumhurbaşkanlığına adaylığını koymuştur. Adaylığını koyması Milli Birlik Komitesi üyelerinin tepkisi ile karşılanmış ve aynı gün Başbakanlık konutuna görüşmeye çağırılmıştır. Milli Birlik Komitesi üyelerinden Sıtkı Ulay ve Fahri Özdilek ile yapılan görüşmeden sonra Ali Fuad Başgil Cumhurbaşkanlığı adaylığından ve senatörlükten istifa etmiştir.

Can Dündar, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile ilgili “Köşk Yolunda İki Kaza” isimli makalesinde MBK üyesi Sıtkı Ulay'ın anlatımından Ali Fuad Başgil'in Cumhurbaşkanlığı adaylığından çekilme sürecini şöyle anlatmaktadır:

¹ Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti ve bu cemiyet içinde Ali Fuad Başgil'in yeri ve mücadelesi hakkında ayrıntılı bir çalışma için bkz. Birinci (2007).

“1961 yılının Ekim ayında 27 Mayıs Yönetiminin iş başında bulunduğu sırada, yapılan seçimleri devrilen Demokrat Partinin devamı sayılan partiler kazanmıştı. Asker yeniden müdahale etme eğilimindeydi. Devreye İsmet İnönü girdi ve askerleri belli koşullarla siyasete girmemeye ikna etti. Koşullardan biri 27 Mayıs ihtilalinin lideri Cemal Gürsel’in Köşke çıkması, yani Cumhurbaşkanı olmasıydı. İşte o kritik günlerde Ali Fuad Başgil adaylıkta ısrar etti ve eski Demokrat Partililerin sevgi gösterileri arasında adaylığını açıklamak için Ankara’ya geldi. Kendisi MBK üyeleri tarafından Başbakanlığa çağrıldı. Başbakanlığa geldiğinde görüşme odasında kendisini Sıtkı Ulay ve Fahri Özdilek isimli generaller bekliyordu. Sıtkı Ulay lafı çevirmeden direk konuya girdi ve kendisine şöyle dedi;

“Hoca bil ki sen Cumhurbaşkanı olursan ne top atılır, ne tören yapılır, Senin cibin hazır. Koyacaklar seni bir cibe....Yukarıda bir yere götürecekler, orada akıbetin meçhul, Belki Etlik’te mezarını bile hazırlamışlardır”.

Hoca o gün adaylıktan vazgeçip Ankara’yı terk etti (Dündar, 2000).

Ali Fuad Başgil Cumhurbaşkanlığına adaylığını koyduğu esnada parti liderleri Çankaya Köşkünde toplanarak Cumhurbaşkanlığı konusunda yani Cemal Gürsel’in cumhurbaşkanı olmasını destekledikleri konusunda protokol imzalamış bulunuyorlardı. Başgil taraftarları ise “parti liderlerinin imzası milletvekillerini bağlamaz” tavrını taşıyorlardı. Başgil neticede Başbakanlığa çağrılarak Fahri Özdilek ve Sıtkı Ulay ile yaptığı görüşmede adaylıktan vazgeçti. Bir değerlendirmeye göre Ali Fuad Başgil adaylıktan vazgeçerek belki de muhtemel bir ihtilalin de önüne geçmiş oldu. Metin Toker (1999), Ali Fuad Başgil’in

Cumhurbaşkanlığı adaylığında vazgeçmesi ile birlikte “darbe hazırlayıcılarının” en kıymetli kozunun ellerinden alındığını belirtmektedir.

Ali Fuad Başgil’in Cumhurbaşkanlığı adaylığı zamanın sol görüşlü gazetelerinde eleştiri konusu olmuştur. 7 Ekim 1961 tarihinde “Havadis” gazetesinde yayınlanan bir makalesinde:

“Biz Türkiye Türkleri muhtelif din, dil, tarih ve ırkta birçok millet elemanlarından asırlar içinde ve İslam kültürü kazanında kaynayıp hamur olmasından meydana gelmiş bir milletiz..... Gerçi dil elemanlarımız bakımından Orta Asya ile yakın bir hasımlığımız var, fakat biz ne beden ne de ruh yapımız itibari ile Orta Asyalı değiliz, biz bilakis İslam çemberi ile çevrilmiş bir ülkede ırklar sentezi halinde, kendi başına yaşayan nevi şahsına münhasır bir milletiz”

şeklindeki yazısı Hüseyin Nihal Atsız tarafından şiddetle eleştirilmiş, eleştirinin sonunda “Devlet Başkanı böyle mi olur? Başka adam mı bulamadınız? vb.” cümleleri ile kendisinin Cumhurbaşkanlığı adaylığına karşı duruş sergilenmiştir (Atsız, 1961:7).

4. GAZETECİLİK VE YAZARLIK YILLARI

Ali Fuad Başgil üniversite hocalığı ile öğrenci yetiştirmekle yetinmemiş, demokrasinin, kişi hak ve hürriyetlerinin ülkemizde sağlam bir zemine oturması için yazıları ile yaşadığı döneme fikir önderi olmuştur. Demokrasini gelişmesi için Atatürk’ün ölümünden sonra yanlış uygulamalar içine girdiğini düşündüğü İsmet İnönü’nün tek parti iktidarını eleştirmiştir. Kuvvetler ayrımının tam manası ile yerleşmesi için yapılması gereken değişiklikleri ve bu değişikliklerin nasıl yapılacağını Avrupa Devletlerinden örnekler vererek yazıları ile bir nevi kamuoyu oluşturma faaliyeti yürütmüştür. Yazıları ve konferansları büyük ilgi görmüş ve kendisini sağ, muhafazakar ve liberal kesimin sevilen bir önderi durumuna

getirmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da gelişen demokrasi hareketlerinin tesiri ile 1947 yılında kendisi gibi aydın ve yazarlar ile birlikte kurdukları HFYC’nin kurucu başkanlığını yapmış, fikirlerini aynı cemiyet tarafından çıkarılan mecmuada halka sunma gayretinde bulunmuştur. Türkiye’de bulunduğu dönemde ve İsviçre’de yaşadığı yıllarda toplum ve siyasi hayata yön verecek fikirlerini “Son Posta”, “Cumhuriyet”, “Tanin”, ”Vatan”, “Tasvir”, ”Yeni Sabah” ve “Yeni İstanbul” gazetelerinde ve ayrıca müstakil çıkan mecmualarda yayımlanmış ve okuyucu ile buluşturmuştur.

Yazarın yazılarının ve konferans metinlerinin bir kısmı yaşadığı dönemde ve öldükten sonra kitap haline getirilmiştir. Bunların en bilinenleri; *Demokrasi Yolunda, İlmin Işığında Günün Meseleleri, Hatıralar, Din ve Laiklik, 27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri, Gençlerle Başbaşa ve Türkçe Meselesi* isimli kitaplardır.

5. BAŞLICA ESERLERİ

5.1. DEMOKRASİ YOLUNDA

Bu eserde yazarın 1944-1959 yılları arasında çeşitli gazete ve dergilerde yayımladığı makale ve konferanslardan bir kısmı yer almaktadır. Dört bölümden oluşan kitabın başlangıcında orijinali Hür Fikirler mecmuasının Haziran 1949 sayısında yayımlanan “Hükümetlere Dair” başlıklı bir makale yer almaktadır. Burada çeşitli hükümet şekillerinden bahsedilmiş ve örnekler verilmiştir. Bunlar; otokrasi ve mutlakiyet, hükümdarlıklar (mutlak, meşruti) , diktatörlükler ve demokrat hükümetler olarak sıralanmıştır.

Birinci Bölümünde 1946-1948 yıllarında Tasvir ve Vatan gazetelerinde yayımlanan demokrasi konusu incelenmiştir. Demokrasinin diğer hükümet şekilleri arasında yeri, ayrıcalığı, üstünlükleri anlatılmıştır. Başgil, demokrasiyi en basit ifadeyle bir memleket halkının çoğunlukla ve çoğunluğun da ehliyetli ve seçkinlerle temsil edilmesi esasına

dayandırır. Demokrasi dışındaki diğer sistemler ise daima bir azlığın, bir sınıf veya zümrenin görüş ve menfaatlerine dayanan yönetim sistemleridir. Demokrasi ise bilakis geniş halk kitlerinin içinden çıkan anonim bir çoğunluğun fikir ve kanaatleri üzerinde yürüme ve bu vasıta ile gerçek halk menfaatlerini gerçekleştirmeyi hedef alır (Başgil, 2006b:34).

Başgil, Aristo'yu izleyerek, demokrasinin gerilemiş ve soysuzlaşmış şeklini “demagoji” olarak adlandırmış ve demagojiyi de “bir çoğunluğu basamak yaparak yükselmiş ve hayvani hırslarını tatmin etmek için, hükümet mekanizmasını ele geçirmiş ayak takımı şarlatanlar idaresi” olarak tanımlamıştır (Başgil, 2006b:35).

Demokrasinin doğrudan ve temsili olarak iki şekilde uygulanabileceğinden bahsederek doğrudan demokrasinin arzulanan bir yönetim şekli olduğunu ancak bunun pratikte uygulanma şansının bulunmadığından bahsetmiştir. Doğrudan demokrasinin ancak Eski Atina'da site devletinde yirmi yaşını dolduran bütün erkek vatandaşların Agora denilen bir alanda toplanarak kanun yapması ve karar vermesi şeklinde uygulandığını, ancak bu günün en küçük devletçiklerinin bile yüz binlerle hatta milyonlarla ifade edildiği için, bu sistemin uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmiştir (Başgil, 2006b:44).

Başgil'e göre demokrasilerde çoğunluğun hükümet etmesi ile mutlaka yönetimde hakkın ve adaletin sağlanacağı anlamı da çıkarılmamalıdır. Tarihte nice çoğunluk yönetimleri görülmüştür ki azınlıklara karşı en içler acısı zulümler yapmışlardır. Haksızlığın ve zulmün bir şahıs ve azınlıktan gelmesi ile bir çoğunluktan gelmesi arasında hiçbir fark yoktur. Ona göre zulüm kimden gelirse gelsin zulüm, adalet kimden gelirse gelsin adalettir. Çoğunluk demokrasinin sadece bir iskeleti, maddesi ve kalıbıdır. Onun özü ve ruhu muayyen prensiplere dayanan zihniyet ve terbiyedir. Bu zihniyet ve terbiye ise muayyen bir hayat ve cemiyet görüşünün ifadesidir ve demokrasinin ahlak ve insanlık nazarındaki yüksek değeri de bu görüştedir (Başgil, 2006b:49-50). Bu yaklaşımlarıyla Başgil, demokrasinin çoğunluğun

mutlak egemenliği şeklindeki bazı algılanış biçimlerini eleştirmekte, Tocqueville gibi, bu demokrasi anlayışına itiraz etmektedir.

Başgil, demokrasinin hürriyet ve eşitlik olmak üzere iki büyük prensibinin olduğunu ve hürriyet ve eşitlik ile birlikte müşterek gayenin adalet olduğunu belirtmiştir. “Siyasi bakımdan ve bir hükümet şekli olmak itibariyle, ekseriyet vasıtası ile halkın hükümeti demek olan demokrasi, insanlık ve içtimai ahlak bakımından da hürriyet ve müsavat (eşitlik) temelleri üzerinde yükselen, bir adalet rejimidir” (Başgil, 2006b:51).

Başgil, demokrasideki eşitlik konusuna önem vererek buradaki eşitliğin komünist sistemdeki iktisadi yani maddi yaşam şartlarındaki eşitlik ve oligarşilerde görülen uşaklıkta, “kötülük ve esarete eşitlik” olmadığını şöyle vurgular:

“Demokrasinin kanunları, himaye edip emniyet vermekte olsun, ceza kesip mükellefiyet ve mecburiyet yüklemekte olsun: herkes için birdir, umumi ve müsavi bir kaidedir. Kanun himayesine sığınmaya ve kanundan adalet, emniyet beklemeye herkesin müsavi (eşit) surette hakkı vardır. Bu hakkın teminatı olarak da herkesin tabi olacağı kanuna, gerek doğrudan gerek serbest temsil oyuyla, müsavi surette rey ve rıza vermeye hakkı vardır” (Başgil, 2006b:59).

Demokrasiyi, “ayrıcalıklı bir zümre hakimiyetine karşı, bireylerin sivil ve siyasi haklarını koruyan bir sistem” olarak ele alan Başgil, bunun “ahlak” ve “terakki” ile ilgili boyutlarına da dikkat çeker. Başgil’e göre:

“Demokraside kanun, herhangi bir şahsın, sınıf veya zümrenin isteği ve iradesi değildir: halkın müşterek aklının ve serbest reyinin muhassalası (elde edilen sonuç) halinde umumi ve müsavi kaidelerdir. Medeni ve siyasi bütün hakların ölçeği işte bu kaidelerdir” (Başgil, 2006b: 60).

Başgil, demokrasinin gereği olarak hukuki ve siyasi eşitliğin önemini vurgulayarak, modern liberal demokrasilerin “olmazsa olmazı”nı ifade etmektedir:

“Demokraside herkesin ehliyet ve şahsiyetine göre, layık olduğu devlet hizmet ve memuriyetlerine ve yaraştığı izzet ve ikbale müsavi bir hakkı vardır. Kimse herhangi bir dini, felsefi ve siyasi akide ve kanaatlerinden dolayı bu haktan mahrum edilemez. Düşüncelerini ve kani olduğu şeyleri açıkça söylemek ve yazıp neşretmek ve bu sayede insanlığın daha yüksek medeniyet ve terakkiye doğru ilerlemesine hizmet etmek, herkesin müsavi surette hakkı ve ahlaki vazifesidir (Başgil, 2006b:61)”

Demokrasinin diğer prensibi hürriyettir. Hürriyetin eskiden hedefi şahsı şahsa kul olmaktan kurtarmak, hükümet istibdadını (baskı) yıkmak ve vatandaşların rahatça nefes almasını ve herkesin kendine uygun olan hayatı yaşamasına imkan vermektir. Ancak modern hürriyet fikrinde yalnız vatandaşlar arasındaki münasebetlerde değil, aynı zamanda ve bilhassa vatandaşlarla hükümet edenler arasındaki münasebetlerde bir hakkaniyet ve denge ifade eden bir fikir halini almıştır. Başgil’e göre, 1787 Amerikan İstiklal Beyannamesi ve 1789 Fransızların İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi, hürriyeti şerefli insanların en tabii hakkı olarak dünyaya ilan eden ilk resmi belgelerdir (Başgil, 2006b:65).

Düşüncelerini temellendirirken atıfta bulunduğu filozoflar, O’nun bilgi ve birikim düzeyini göstermektedir. Başgil’e göre modern hürriyet fikrinin temelini “düşünüyorum o halde varım” diyerek filozof Descartes atmış, “gayemi benliğimde taşıyan bir varlığım” fikriyle filozof Kant da kubbesini bağlamıştır (Başgil, 2006b:71).

Hürriyet denilince de Başgil, dönemin diğer entelektüelleriyle kıyaslandığında, onların çoğundan daha olumlu bir çizgiyi temsil etmektedir. Bu çerçevede, özellikle demokratik bir rejimin de gereği olan fikir ve vicdan hürriyetine önem vermektedir. O’na göre baskı rejimlerinin aradığı ve korktuğu şey fikir değildir. Çünkü fikir insanın içinde en mahrem bir

arkadaşı gibidir. Onu kimse görüp keşfedemez. Baskı rejimlerinin asıl korktuğu fikrin sözle, yazıyla başkalarına yayılmasıdır. Fikir hürriyetinin asıl kıymeti de burada ortaya çıkmaktadır. Yoksa “herkes dilediğini düşünebilir” deyip geçiştirmek bir anlam ifade etmez. Önemli olan bu fikrin serbestçe yayılmasıdır. Fikir hürriyetinden korkmaya da gerek yoktur. Aydın insanlara yaraşan şey fikirden kokmak, silaha sarılmak değildir. Fikre karşı fikirle mücadele etmektir. Fikirle mücadele, tenkitle yani fikrin zararlı ve gerçeğe uymayan taraflarını ortaya koymakla olmalıdır. Ancak bu sayede çürük ve hasta fikirler düşer, gerçeğe uygun olanlar ise başarılı olurlar. Tarihte fikirlerin silahla ve engizisyonlarla alt edildiğine örnek gösterilemez. Tarih, fikirlerin en galip gelen silahlara ve en müthiş işkencelere cesaretle göğüs gerdiği örneklerle doludur (Başgil, 2006b:74).

Başgil hürriyeti bağınazlık ve başıbozukluk olarak anlamamak gerektiğini, “cemiyyet disiplin temeli üzerinde oturan birliktir. Disiplin ise, kaide ve kanunlara şuurlu bir itaatten doğan nizamdır. Herkes memleketinin kanunlarına ne derece kuvvetle bağlanır ve riayet ederse, o nispette medeni hürriyete kavuşur” (Başgil, 2006b:115) sözleriyle açıklamıştır.

Ali Fuad Başgil hürriyetin devletlerin tutumuna göre de şekil değiştirdiğinden bahseder. Totaliter devlette bütün siyasi ve sosyal kuvvetler iktidarın elinde toplanmıştır. Bu rejimlerde hak ve hakikat yalnız devlet adamlarının dediği ve dilediği kadardır. Liberal devlette vatandaş bir gayedir. Hükümet ve temsil ettiği otorite ise sadece bir vasıttan ibarettir. Liberal devletteki hürriyet ise devletle ilişkisi çerçevesinde tanımlanmaktadır:

“Hükümet elinin uzanmadığı ve hükümet engellerinin girmediği bu ferdi ve hususi hayat sahasında vatandaş bedeni, fikri ve moral bütün kuvvet ve kabiliyetlerini serbestçe ve endişesizce kullanıp inkişaf ettirme hakkına malik olur ki, tarihi tekâmülün bu günkü merhalesinde hürriyet diye ferdin bu hakkına denir” (Başgil, 2006b:122)

şeklinde liberal devlet iktidarındaki hürriyeti tanımlamıştır.

Ali Fuad Başgil, liberal devlette de hak ve hürriyetlerin bir sınırı bulunduğunu, sınırın haksız ve ayarsız hükümet otoritesinde değil, diğer vatandaşların aynı cinsten olan haklarında ve umumun hürriyet ve selametinde bulur. Bu hududu da hiç kuşku yok ki kanunlar tespit ve tayin eder (Başgil, 2006b:125).

Başgil, hürriyetlerin teminatı olarak demokrasiyi görür. Demokrasilerde ise hürriyetlerin teminat altına alınması için bir takım usullerin geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bunları, temel hak ve hürriyetlerin anayasalara yazılmak sureti ile güvence altına alınması, çift meclisli demokrasi uygulaması, referandum uygulamaları olarak göstermiştir (Başgil, 2006b:127).

Ali Fuad Başgil, özellikle çift meclisli demokrasi uygulamasını savunmaktadır. Dünyada iki meclis uygulayan ülkelerden örnekler vererek, yazılarında bu sistemin demokrasi ilkesi çerçevesinde beraberinde getirdiği faydalardan uzun uzun bahsetmiştir (Başgil, 2006b:132-156).

Ali Fuad Başgil, kitabın ikinci bölümünde uzun yıllar yaşadığı İsviçre ve Fransa'nın demokrasilerine değinerek bu ülkelerdeki demokratik geleneklerden bahsetmiştir. Demokrasi kültürlerinin bu iki ülkede ne kadar gelişmiş olduğunu belirtmiştir. Özellikle İsviçre'nin dört ayrı milli tabiiyete ve dile sahip bir küçük ülke olduğu halde ülkede birden çok dilin aynı anda resmi dil olarak kullanılması ve demokratik gelenek sayesinde tarım alanlarının ve iş sahalarının kısıtlı olmasına rağmen zengin ve sorunsuz bir ülke olarak varlığını sürdürmesine değinmiştir (Başgil, 2006b:173-204).

Kitabın Üçüncü bölümünde ise demokrasilerde seçimlerin nasıl yapılması, seçim kanunumuzun nasıl olması gerektiği konusuna değinmiş, seçimlerin serbestliği için yapılması gerekenler, kurulların nasıl oluşacağı, sonuçların nasıl sayılacağı, seçimleri yönetmek ve seçim sonuçlarına yapılan itirazları değerlendirmek üzere görevli makamın siyasi bir makam olmasının sakıncaları anlatılmaktadır.

Dördüncü bölümde; insan hakları konusunu ele almıştır. İnsan hakları fikrini, bu fikrin Rönesans döneminden itibaren gösterdiği gelişmeyi ve 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini açıklamıştır. Bu beyannameye Birleşmiş Milletler cemiyetine üye tüm ülkelerinin imza koymalarına rağmen Türkiye dahil olmak üzere bir çok devletin, kendi ülkesinde insan haklarını güvence altına alacak düzenlemeler yapmakta gerekli adımları atmakta gayret göstermediklerini savunmuştur.

5.2. GENÇLERLE BAŞBAŞA

Ali Fuad Başgil'in 1949 yılında yayımlanmış olduğu en ilgi çekici eserlerinden birisi *Gençlerle Başbaşa*'dır. Başgil'in küçük bir risale görünümündeki bu eserinde gençlere hitap edilmiş, hayatlarında başarılı olabilmeleri için izlemeleri gereken yolların neler olduğu, başarının şartları ve düşmanları anlatılmıştır.

Yazara göre başarının üç temel düşmanı vardır; birinci düşman tembelliktir. Tembellik eğer bedeni bir hastalıktan ileri gelmiyorsa, insan iradesini kullanarak bu tembelliği yenebilir, ancak tembellik bedeni bir arızadan ileri geliyorsa bunun çaresi hekim yardımudur. İkinci düşman kötü arkadaştır. Arkadaşın kötüsü insanın başına gelebilecek en büyük tehlikedir. Çünkü arkadaşın kötüsü insanın çalışmasından, başarılı olmasından rahatsız olur, kıskanır, çalışmayı ve başarılı olmayı alaya alarak arkadaşının başarılı olmasını engeller. Başarının bir diğer düşmanı da kötü örneklerdir. Etrafa bakıldığında nice örnekler görürüz ki çalışmadan servet sahibi olmuşlardır. Çalışmadan hak etmedikleri makamlara ve mevkilere gelmişlerdir. Ancak bu kötü örnekler insanı çalışmaktan alıkoymamalıdır. Hayatta insana yaraşan yol doğruluk ve namusluluk yoludur. Namusluluk insanın vicdanı ile baş başa kaldığı zaman ona verecek utandırıcı bir hesabı olmamasıdır (Başgil, 2004:16-19).

Başarının iki temel şartı vardır. Bunlar iradeli olmak ve çalışmaktır. İnsanın huylarının bazıları yaradılıştan bazıları ise sonradan çevrenin etkisi ile kazanılan huylardır. Yaradılıştan

kazanılan huyların iyileri daima kullanılmalıdır. Kötü olanlarını ise sırtımızda kambur gibi taşınmak zorundadır. O'na göre, ister doğuştan yüklendiğimiz ister sonradan kazandığımız kötü huyları irademiz ile kontrol altında tutabiliriz. Başgil'in, irade ile terbiye olmayacağını düşündüğü hiçbir kötü huy yoktur (Başgil, 2004:22).

Başarının ikinci şartı ise çalışmaktır. Nasıl çalışılmalıdır? Buna verilecek cevap tabii ki “verimli çalışmak” olacaktır. Verimli çalışmanın bedeni, hissi ve akli olmak üzere başlıca temel üç şartı vardır. Bedeni şart sağlam ve sağlıklı olmaktır. Hissi şart çalışmayı sevmektir. Akli şart ise nasıl çalışılması gerektiğini bilmektir. Çalışmayı sevmek, insanın ilk önce severek çalışabileceği bir iş seçmesine bağlıdır. İnsan sevmediği bir işte çalışmaya mecbur edilirse veya olursa, o işin sahibi değil adeta mahkûmudur. Ne kendisi için, ne toplum için, çalıştığı işten randıman sağlanamaz. Çalışmanın diğer önemli şartı da metotlu bir şekilde çalışmaktır. Yazara göre Türk insanı dünyanın en zeki, anlayışlı ve çalışkan insanlarından, ancak durum böyle iken batı milletlerinden daha geri durumda olduğumuz bir gerçektir. Başgil, bunun sebebi olarak zekamızı metotlu ve rasyonel bir şekilde kullanmamamız, zaman ve kuvvet israf etmemize bağlamıştır.

Yazar kitabının son bölümünde “Çalışma Hayatının ve Genellikle Başarılı Olmanın Kanunları” başlığı altında çalışma ile ilgili uyulması gereken pratik kurallardan bahsetmektedir.

Ali Fuad Başgil'in bu eseri Milli Eğitim Bakanlığı'nın 19 Aralık 1961 tarih ve 616.1937-19660 sayılı direktifleri ile Tebliğler Dergisinin 22 Ocak 1962 tarihli nüshasında bütün orta dereceli okul öğrencilerine tavsiye edilmiştir. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığının 19 Ağustos 2004 tarih ve 3126 sayılı genelgesi ile orta öğretim kurumlarına tavsiye edilen 100 temel arasındadır. Bu kitap, popüler bir nitelik kazanmış olduğundan, yazarın ismini yaşatan eserleri arasında ayrı bir yer taşımaktadır.

5.3. 27 MAYIS İHTİLALİ VE SEBEPLERİ

27 Mayıs İhtilali sonrasında, 15 Ekim 1961 tarihinde yapılan seçimlerde AP listesinde bağımsız Samsun senatörü seçilen ve Cumhurbaşkanlığına aday olan Ali Fuad Başgil, adaylığını açıklamasından hemen sonra gelişen olaylar dolayısıyla adaylıktan ve senatörlükten istifa ederek İsviçre'ye yerleşmiştir. Burada Fransızca olarak yazdığı ve yayımladığı “27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri” isimli eseri Avrupa’da çok ses getirmiş ve beğeni toplamıştır. Eserin birkaç nüshası İstanbul Üniversitesine gönderilerek kütüphaneye konulmuştur. İstanbul Savcısı tarafından esere tepki gösterilerek tercüme ettirilmiş, Adalet Bakanlığına gönderilerek yazar hakkında takibat başlatılmıştır. Yazar hakkında “anayasa nizamını bozmak ve yabancı memleketlerde devletin itibarını zedelemek” suçu isnat edilerek kamu davası açılmıştır. Tanınmış ilim otoritelerinden kurulu “bilirkişi heyeti” tarafından eserin aslı ve tercümesi incelenmiş, sonucundan yazarın isnat edilen suçlardan hiç birisini işlemediği kanaatine varılmıştır (Başgil, 2006c:10).

Eserin ilk bölümünde Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşü ve Cumhuriyet Halk Partisi’nin kuruluşu ve dayandığı altı ilke anlatılmaktadır. Yazara göre; Mustafa Kemal’in ölümü ile İsmet İnönü (Milli Şef) dönemi başlamış ve İsmet İnönü’nün politikadaki yanlışlıkları, baskı içeren yönetimi, tüm tek parti döneminde devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı’nın bitimi ile Avrupa’da Demokrat cephenin galip gelmesi ile Ülkemizde de tek parti iktidarına karşı muhalif hareketler yavaş yavaş belirginleşmeye başlamıştır. 1945 yılı Temmuz’unda İstanbul’da “Milli Kalkınma Partisi” adı altında bir muhalefet patisi kurulmuştur. Kurucuları eski müteahhit Nuri Demirağ, Hüseyin Avni Ulaş ve Cevat Rifat Atilhan’dır. Partinin programı İslam birliği ve Ortadoğu Müslüman memleketlerinin federasyonu fikrine dayanmaktadır. Parti kayda değer bir alaka görmemiş ve 1946 seçimlerinde hiçbir mebus çıkaramamıştır (Başgil, 2006c:52).

1945 senesinde Celal Bayar liderliğinde Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü isimli milletvekilleri CHP'den istifa etmişlerdir. Celal Bayar hariç diğerleri partiye memlekette demokrasinin tatbik edilmesi konusunda verdikleri taktirden dolayı CHP'den ihraç edilmişlerdi. Bu dört muhalif şahsa, giriştikleri mücadele sırasında ülkenin tamamında “Dörtler” ismi verilmiştir. Bu muhalif hareketin çabaları sonucu 7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Parti kurulmuştur (Başgil,2006c:54). Partinin kuruluşu tüm yurttta büyük bir sevinç ile karşılanmıştır. Muhalefet büyük alaka görmüştür. CHP iktidarı tarafından normal zamanında yapılacak olan bir seçimde muhalefetin zafer kanacağını düşüncesiyle, seçimlerin yapılmasına bir yıldan fazla bir zaman olmasına rağmen 1946 yılı Temmuz ayında seçim yapılması kararı çıkarılmıştır. CHP'nin bundan maksadı dört yıl daha iktidarda kalmaktır. 1946 yılında yapılan seçimler sonrasında;

CHP: 396, DP: 62, Bağımsızlar: 7 sandalye kazanmışlardır. Böylece yirmi yıldan fazla iktidarı sürdüren CHP tek parti iktidarının karşısında ciddi bir muhalefet hareketi doğmuştur. 1948 yılında Demokrat Parti içinden bir bölünme sonucu Avukat Kenan Öner tarafından yanında General Sadık Aldoğan, Osman Bölükbaşı ve Fuat Arna gibi mebuslarla birlikte Millet Partisi ismiyle liberal ve muhafazakâr prensiplere bağlı bir parti daha kurulmuştur. Millet Partisinin kurulmasının sebebi Demokrat Parti'nin programının CHP programı ile pek bir farklılık görmemesidir (Başgil, 2006c:64). Demokrat Parti, kuruluşunda CHP'nin ilkeleri olan altı ilkeyi aynen benimsemiş ve programına koymuştur. Celal Bayar bunun sebebinin Ali Fuad Başgil ile bir görüşmesi sırasında “söz konusu ilkelerin 1937 yılında Anayasaya geçirilmiş ilkeler olduğunu, daha parti kurarken suç işlemiş duruma düşmemek” olduğunu ve söz konusu ilkelerin programa bu yüzden konduğunu belirtmiştir (Başgil, 2006c:54).

14 Mayıs 1950 yılında yapılan seçimler Demokrat Parti'nin büyük başarısı ile sonuçlanmıştır. Seçimler sonucunda; DP: 416, CHP :67, MP: 1 sandalye kazanmıştır (Başgil, 2006c:73).

1950 seçimleri sonucu Celal Bayar Cumhurbaşkanı seçilmiş, Refik Koraltan Meclis Başkanı, Adnan Menderes Başbakan, Fuat Köprülü Dışişleri Bakanı olmuştur. Ali Fuad Başgil'in düşüncesine göre büyük başarı ile iktidara gelen bu "Dörtler" grubu yönetimlerinde, eski bağlı oldukları siyasi partideki alışkanlıktan ileri gelen "mağrur, hiç kimseye danışmadan düşünme ve karar verme" alışkanlıklarını hiç terk etmemişlerdir (Başgil, 2006c:76).

Başgil'e göre Demokrat Parti iktidara geldiğinde üç önemli karar almıştır. Birincisi ezanla ilgili karardır. Mustafa Kemal hayatta iken alınan bir kararla müezzinler ezanı Türkçe okumaya mecbur edilmişlerdi. Bu karar değiştirilerek ezanın Türkçe mi yoksa Arapça mı okunması konusu din adamlarının yetkisine bırakılmıştır. İkinci karar laiklik adına yasaklanan din eğitiminin ilkokul dördüncü sınıftan itibaren çocuğun anne ve babasının isteğine bağlı olarak yeniden konulmasıdır. Üçüncü karar ise İsmet İnönü döneminde Anayasa'nın dilinde değişiklik yapılarak anlaşılmasız bir şekle getirilmesi uygulamasına son verilerek, Anayasa'nın ilk kaleme alındığı zamanki haline getirilmesidir (Başgil, 2006c:77).

Başgil, Demokrat Parti'nin iktidarının döneminde iktisadi alanda birçok müspet politikalar izlediği, ülke çapında ziraatın geliştirilmesi için atılım yapıldığı, binlerce köye içme suyu şebekesi getirildiği, barajlar ve büyük limanların inşasına girişildiğini savunmuştur. Bu dönemde, İzmir ve Erzurum'da iki yeni üniversite açılmıştır. Sanayi alanında büyük atılım yapılarak birçok ilde dokuma ve şeker fabrikaları açılmıştır. Kütahya'da azot fabrikası kurulmuştur. Şehirlerin modernleştirilmesi hızlandırılmıştır (Başgil, 2006c:77).

Yazara göre Demokrat Parti iktidarının yukarıda sayılan müspet çalışmaları yanında hataları da bulunmaktadır. Parti içindeki muhalefet tarafından, yolsuzluklarla itham edilen dört bakan, yine parti üyeleri arasında kurulan komisyon tarafından aklanmıştır ve sonrasında

yaşanan münakaşalar hataların başlangıcını oluşturmuştur. Bu münakaşalar sonucunda Menderes'i tutan taraf galip gelmiş, ancak muhalif 19 kişi partiden ayrılarak “Hürriyet Partisi” adında bir parti kurmuşlardır. Partinin liderliğini Birinci Menderes hükümetinin İçişleri Bakanı olan Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu yürütmüştür. Bu yeni parti hiçbir varlık gösteremeden bir müddet sonra kendisini feshettiğini açıklamış ve CHP saflarına geçmiştir. “Türk Milliyetçiler Derneği”nin kapatılması da DP iktidarının hatalarından biri olmuştur. Malatya’da Vatan Gazetesi başyazarı olan Ahmet Emin Yalman’a karşı düzenlenen saldırıda yakalanan lise öğrencisinin “fikirlerini bu dernekten aldığı” sebebiyle 1953 yılı Ocak ayında tüm dernek şubeleri kapatılmıştır (Başgil, 2006c:101).

18 Ocak 1954 tarihinde Millet Partisi, halkın dini duygularını istismar ettiği gerekçe gösterilerek Demokrat Parti tarafından kapatılmıştır. Parti hemen sonrasında 20 Şubat 1954 tarihinde “Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi” ismi ile yeniden kurularak siyasi hayatına devam etmiştir (Başgil, 2006c:102-103).

1950-1955 yılları arası Demokrat parti için bir refah ve zafer devresi olmuştur. Bu devre içerisinde devamlı iyi seyir eden mevsimler sonucu ürünlerdeki bolluk, gelişen ihracat ve dış ticaret, ülke ekonomisinin her sektörüne bolluk getirmiş, işsizlik düşmüştür. 2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan seçimler sonucunda Demokrat Parti güçlenerek çıkmıştır. Seçimlerde; DP: 504, CHP: 31, CKMP: 5 milletvekilliği kazanmıştır.

1954 senesinden sonra birkaç senenin kurak geçmesi, ziraat sektöründe krize yol açmıştır. Tarıma dayalı ihracatın azalması sonucu döviz girdisi sıkıntısı başlamış, devlet yatırımlarının durması ile işsizlik baş göstermiştir. 1952 senesinde siyasi partilerin malları ve gayrimenkulleri devlet zararına karşılık olması “bahanesiyle” haciz edilmiş ve Hazineye kaydedilmiştir (Başgil, 2006c:106).

1954 seçimlerinden sonra bütün şehirlerin durumları tekrar gözden geçirilerek Osman Bölükbaşı'nın memleketi olan Kırşehir il statüsünden çıkarılarak ilçe haline getirilmiştir. Bu

tür uygulamalar Demokrat Parti iktidarının büyük yanlışlarıdır (Başgil,2006c:111). Uygulamalar sonunda 1958 yılında itibaren Demokrat Parti iktidarının zayıfladığı görülmüştür. Bu dönemde CHP lideri İnönü de boş durmayarak Ege bölgesinden Kayseri'ye kadar tüm şehirlerde mitingler düzenleyerek muhalefetini arttırmış, ordu ve üniversite içerisinde Demokrat Parti aleyhtarı teşekküller kurarak harekete geçirme çabası içine girmiştir. Başgil'e göre CHP'nin giriştiği bu faaliyetlere karşı iktidar kesin ve caydırıcı çözüm arayışına girmiş ve 18 Nisan 1960 tarihindeki tartışmalı oturumdan sonra geniş yetkileri olan bir tahkikat komisyonu kurulması karara bağlanmıştır. 27 Nisan tarihinde de bu maksatla çabucak hazırlanan Salahiyet Kanunu kabul edilmiştir (Başgil, 2006c:121). Bu kanunun yürürlüğe girmesine CHP çok sert tepki göstermiş, olaylar üniversite gençliğine de sirayet ederek, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde üniversite gençliğinin büyük bir kısmı ayaklanmıştır. Üniversitedeki ayaklanma devam ettiği sırada Ali Fuad Başgil, Başbakan Adanan Menderes tarafından durum değerlendirmesi yapılarak fikrinin alınması maksadıyla Ankara'ya çağırılmıştır. Çankaya Köşkünde Celal Bayar'ın başkanlığında yapılan toplantıda görüşü sorulan Ali Fuad Başgil; çıkarılan salahiyet kanununun yanlışlığını belirttikten sonra, olaylar karşısında katı tedbirler almak ve kuvvete başvurmanın doğru çözüm olmayacağını, durumun bu seviyeye gelmesinden sonra yapılacak olan en doğru işin hükümetin derhal istifa etmesi olacağını teklif etmiştir (Başgil, 2006c:142).

Başgil, daha sonra muhalefete de birkaç bakanlık verilmek sureti ile yeni bir hükümet kurularak siyasi tansiyonun düşürülmesinin sağlanabileceği fikrini açıklamıştır. Celal Bayar, bu fikre şiddetle karşı çıkmış, yazarın önerisi kabul görmemiştir (Aynı yerde). Gelişen olaylar sonunda 26-27 Mayıs 1960 sabaha karşı Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından ülkenin yönetime el konulmuştur. İhtilal ile birlikte, hatalarıyla, doğrularıyla bir dönem bu şekilde sona ermiştir.

Ali Fuad Başgil'in bu kitabında bahsettiği bir diğer ayrıntı da 1949 yılı Aralık ayı sonlarında başından geçen bir hatırasıdır. Yazar bu dönemde HFYC'nin başkanı iken İsmet

İnönü Cumhurbaşkanıdır. Bir dostu vasıtası ile bazı yüksek rütbeli subayların kendisinden görüşmek için randevu talepleri iletilmiştir. Yıldız'da Harp Akademisi yakınlarında bir yerde bir grup kurmay subay ile gerçekleştirilen buluşmada hemen söze başlayan general; memleketin o an içinde bulunduğu durumun bir değerlendirmesini yaptıktan sonra taleplerini ortaya koymuştur.

Aynı gayeye gönül vermiş 80 kadar subay olduklarını, İktidara karşı harekete geçmeye karar verdiklerini, İhtilal ile İnönü indirildikten sonra hemen seçimlere gidilerek seçilecek çoğunluğa iktidarı teslim etme düşüncesinde olduklarını, yazardan isteklerinin eğer ihtilali gerçekleştirirlerse yazıları ile halka karşı kendilerini desteklemesi olduğunu bildirmişlerdir.

Yazar kendilerine, bu konudan kendisinden başka kimlere bahsettikleri sormuş ve onlara; “Kendisinin bir hukuk profesörü olarak planlarını tasvip etmediğini, ihtilafların hukukun yolu ile nizam ve sulh içinde halledilmesi gerektiğini” iletmıştır (Başgil, 2006c:158).

Yukarıda bahsi geçen görüşme de göstermiştir ki Ali Fuad Başgil kriz dönemlerinde kendisine başvurulmuş bir şahıs olmasına rağmen demokratik hayatın devamı için karşısındakilerin hoşuna gitmeyeceği durumlarda bile düşüncelerini açıklamaktan çekinmemiş, iktidar ve iktidarı ele geçirebilecek kesimlerle çıkar sağlamak için işbirliği içine girme yolunu seçmemiştir.

5.4. TÜRKÇE MESELESİ

Ali Fuad Başgil'in 1930 yıllarda başlayan ve İsmet İnönü döneminde daha hızlı şekilde devam eden dilimizdeki sözde yabancı kelimeleri sadeleştirme ve dilimizden uzaklaştırma, onların yerine “öztürkçe” kelimeler bulma çalışmalarına karşı birçok makale yazarak karşı çıkmıştır. Yazmış olduğu makaleler Yağmur Yayınları tarafından “Türkçe Meselesi” başlığı ile yayımlanmıştır. Ali Fuad Başgil dilimizde yapılmak istenen değişiklikler

ile ilgili yazılarında, İsmet İnönü'nün dil alanında gerçekleştirmek istediği yeniliklerin gereksiz olduğunu savunmuştur. Başgil, yazıları ve konferansları ile Türkçede yapılmak istenen zorunlu değişikliklere karşı çıkmıştır. Yazara göre İsmet İnönü Atatürk'ün gerçekleştirdiği devrimlerin etkisinde kalarak kendisi de buna benzer devrimler gerçekleştirme yolunu seçmiş ve Türk dilinin içindeki yabancı kelimelerin arındırılması çalışmasına koyulmuştur. Bunun sonucunda da Türk bilim ve yazım diline büyük zararlar verilmiştir.

Başgil dilin zaman içinde kendini yenilemesine, yeni kelimelerin dilimize girmesine karşı değildir, yeni giren kelimelerin herhangi bir dili parçalayacağı, bozacağı, dile zarar vereceği düşüncesine de karşıdır. O, sadece dilin kendi akışı içinde değil de kanunlar ile değiştirilmesinin yanlış olduğunu savunmaktadır. O'na göre diline yabancı kelimeler girmiş olan İngilizce, Fransızca, Almanca gibi dillerin değerlerinden hiçbir şey yitirmemişlerdir. Bizim dilimizin de içindeki Farsça, Arapça kökenli kelimeler dolayısıyla değerinden bir şey yitirmesi söz konusu değildir.

Başgil, dile yeni kelimeler sokulmasının şeklini de eleştirerek, hazırlanan yeni sözlüklerin kanun zoru ile uygulamaya sokulmaması gerektiği, sevilen şair ve yazarların eserlerinde dilimizin kullanımına sokulması yoluyla yeni kelimelerin halk tarafından benimsenmesinin daha kolay olacağını savunmuştur. Dilin yukarıdan aşağıya belirlenmesine karşı, tedrici bir yöntemle değişmesinin yolunun açılmasını savunmuş ve bu fikrini şöyle temellendirmiştir:

“Bir milletin dili beş on senenin, bir iki neslin işi ve eseri değil; asırlar içinde nesillerin dimağındaki dil hafıza merkezlerinde köklü bir tabiat ve istidad haline gelmiş ve nev'in biyolojik varlığına yerleşmiş bir alışkanlıktır (Başgil, 2006d:20)”

Ali Fuad Başgil'e göre dile kelime sokmak veya dilden bir kelimeyi söküp atmak bir dilcinin, dilcilerden kurulu bir heyetin ve hatta bir akademisyenin işi değildir, Başgil, dünyaca

ünlü Fransız Akademisinin üç yüz seneden fazla başarılı hayatında üç kelime dahi icat etmediğini belirterek yeni kelime icat edilmesine karşı olduğunu yinelemiştir (Başgil, 2006d:29).

Başgil'e göre Atatürk, 1930'da başlamış dil hareketlerinin dilimize büyük zararlar verdiğini, Türkiye'nin dil bakımından parçalanmaya doğru gittiğini görmüş ve dilimizi içinden çıkılmaz durumdan kurtarmak için 1935 yılında "Güneş Dil Teorisi" fikrini ortaya atmıştır. Teoriye göre yeryüzündeki tüm hayat belirtileri güneşten çıktığı gibi yeryüzündeki tüm diller de Türkçemizden türemiştir (Başgil, 2006c:51).

Bu yaklaşım, Başgil'in dil konusundaki fikirlerini desteklemek için Atatürk'ün görüşlerinden yararlanmak istediği şeklinde değerlendirilebilir.

5.5. DİN VE LAİKLİK

Ali Fuad Başgil birinci baskısı 1954 yılında çıkan "Din ve Laiklik" isimli eserinde, öncelikle din ve laiklik tanımlarını yaparak, kendisine göre laikliğin ne olduğu ve devlet ile din ilişkileri konusunun nasıl ele alınması gerektiği sorularına cevap aramıştır.

Kitabın birinci kısmında dini konudaki tartışmaların tarihi gelişimine değinilmiştir. Rönesans ile birlikte ortaya çıkan ve dini dışlayan akımlardan "maddeciler" ve "ansiklopediciler" şeklindeki bir ayrımla bahsedilmiştir. Başgil, ansiklopedicilerin ve maddecilerin ileri sürdüğü fikirlerin analizini yaparak, yanlış taraflarını sıralamıştır, Özet olarak O, kilisenin yanlış uygulamaları neticesinde haksız bir şekilde dine saldırıldığı düşüncesindedir.

Başgil'e göre din müessesesinin kökleri, insanın yaratılışındadır. Bütün dinlerde bu yaratılışa cevap vermek üzere, Allah ve ahiret kaideleri gibi, bazı müşterek hakikatler vardır. Bu hakikatler dinlere yaşama ve tarihi fırtınalara karşı dayanma kuvvet ve imkanını sağlamıştır (Başgil, 2003:32).

İlmi maddecileri eleştirirken, ilmin maddi konuların tümünü araştırıp inceleyebileceğini, tetkik edebileceğini, ancak dini mevzuların ve maddi olmayan konuların “iyilik, kötülük, adalet, zulüm, fazilet, raadet (bayağılık) gibi ahlaki konuların ilim sahası dışında olduğunu” savunmuştur (Başgil, 2003:59). O’na göre ilim ve din arasında bu grupların bahsettiği bir tezat durum da yoktur. İlim ve iman bir insanın hayatında yan yana yaşayabilirler. Fiiliyatta da birçok alim ve filozof ile birlikte yaşamaktadır (Başgil, 2003:67).

İkinci kısımda dinin tarifini yapmıştır. Başgil’e göre din “ insanın vicdani ile başbaşa kalıp düşündüğü zaman, nereden ve niçin geldik, nereye gidiyoruz sorularına cevap aramaktır (Başgil, 2003:72). En eski kavimlerden bugünün en yüksek medeniyetli milletlerine kadar, insanlar her devirde, unsur ve esasları değişik inançlara bağlanmıştır (Başgil, 2003:78).

Başgil, insanlığın yükselmesinde dinin büyük önemini vurgulayarak, yaşadığı yirminci asrın ortalarında insanı yüksek seviyeli bir dindarın ruh dayanıklılığına ve karakter yüksekliğine iletecek dinden başka bir felsefenin olmadığını, sonraki zamanlarda böyle bir felsefenin var olması halinde ise, onun da sadece forma değiştirmiş bir din olacağından kuşku duymadığını belirtmiştir (Başgil, 2003:90).

Din hürriyeti konusuna değinerek, insanın din hürriyetinden doğan haklarını sıralayarak açıklamıştır. Bunlar; “inanma hakkı”, “ibadet ve dua hakkı”, “talim ve tedris, neşir ve tekin hakkı” ve “dinin emirlerini yerine getirme hakkı”dır. Başgil, din hürriyetinin de bir sınırlandırmaya tabi tutulmasını, bir hududunun olmasını ister (Başgil, 2003:136). Bunun sınırını da başkalarının aynı kıymetteki hak ve hürriyetlerinde bulur. Kişi başkalarının hürriyetlerini engellemedikçe ve memleketin huzur ve sükûnunu bozmadıkça din hürriyetine ve bundan doğan hareketlerine engel konulmamalıdır (Başgil, 2003:155).

Üçüncü kısmında “laiklik” terimi ve tanımı üzerinde durmuştur. Laiklik kavramını özgürlük ilkesi ile uyumlu bir biçimde ele almaya çalışan Başgil’e göre, din hürriyetinin korunması için alınması gereken en önemli tedbir laikliktir (Başgil, 2003:171).

Dördüncü kısımda Türkiye'deki din ve devlet münasebetlerini değerlendirmiştir. Türkiye'de laikliğin temelini oluşturan adımların Tanzimat dönemi ile birlikte atıldığı ve sonrasında geliştirildiği fikrindedir (Başgil, 2003:195). Dini öğretim verecek insan kıtlığından yakılarak Diyanet işleri teşkilatının yeniden yapılandırılması ve Yüksek İslam İlimleri Enstitüsü kurulmasını teklif etmiştir (Başgil, 2003:223).

5.6. HATIRALAR

Kubbealtı Neşriyatı tarafından birinci baskısı 1989 yılında yayımlanan kitapta, Ali Fuad Başgil'in 27 Mayıs 1960 ihtilali sonrasında başından geçen bir takım olaylar, tutukluluk günleri ve sonrasında gelişen olaylar, cumhurbaşkanlığı adaylığı süreci anlatılmaktadır. Bu kitabın içeriği, esas olarak Başgil'in 27 Mayıs süreci ve sonrasında yaşananları ve Başgil'in yaşadıklarını konu almaktadır.

1960 yılı son yıllarında Ali Fuad Başgil, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in yaveri tarafından telefonla daveti üzerine İstanbul Yıldız semtinde bulunan Şale Köşkünde Cemal Gürsel ile bir araya gelmiştir. Cemal Gürsel konuşmasında kendisini yazılarını yakından takip ettiğini, anayasa konusundaki yazısını da çok beğendiğini, eski anayasanın eksik yönlerinin değiştirilerek tadil edilmesi fikrine katıldığını, ancak Anayasa Komisyonunun çalışmalarına başladığını, neticenin en son Milli Birlik Komitesine geleceğini, o zaman kendisinden hazırlanan projeyi gözden geçirmek isteyeceğini bildirmiştir. Ali Fuad Başgil böyle bir görev verilmesinden onur duyacağını belirterek teklifi kabul etmiştir. Laiklik konusunun anayasaya *kelime* olarak değil *tanım* olarak girmesi gerektiği konusunda her ikisi de hem fikir olmuştur. Konuşmada, Cemal Gürsel din adamı kisvesi altında bir takım cahil kimselerin halkın dini hislerini istismar ettiklerinden yakınmıştır. Ali Fuad Başgil ise aynı fikirde olduğunu belirtmiş, ancak bunun bir sebebinin de din adamı yetiştirecek müesseselerimizin olmayışına bağlamıştır (Başgil, 2005:10).

Cemal Gürsel o sırada Yassıda'da bulunan Menderes iktidarı mensuplarının işlediklerinin büyük suç olduğunu, anayasaya aykırı kanun çıkartarak anayasayı çiğnediklerini belirtmiştir. Ali Fuad Başgil, Cemal Gürsel'e anayasayı çiğnemenin ağır bir suç olduğunu, ancak anayasaya aykırı kanun çıkarmak ile anayasanın çiğnenmiş olamayacağını, Büyük Millet Meclisi mensuplarına anayasanın bu konuda geniş yetkiler verdiğini, çıkardıkları kanunlar nedeni ile mesul olmadıklarını, anayasaya aykırı kanun yapmanın suç olması halinde bundan önceki iktidarın da (İsmet İnönü iktidarı) bu suçu defalarca işlediğini beyan etmiştir. Görüşme bu şekilde bir buçuk saat kadar sürmüştür (Başgil, 2005:12).

1950 yılı seçimlerine hazırlık döneminde Taksim meydanında yaptığı bir toplantıda İsmet İnönü: "Bize anayasaya aykırı kanun çıkardınız, diyorlar. Bizim mevzuatımızda milli iradeyi temsil eden meclisin çıkardığı her kanun anayasaya uygundur, aykırı olamaz" beyanında bulunmuştur (Başgil, 2005:13).

Ali Fuad Başgil yazdığı yazılardan dolayı İstanbul'da üç kez Örfi İdare (Sıkı Yönetim) tarafından çağrılarak sorgulanmıştır. Dördüncü çağrılışında 11 Ocak 1961 günü ise yine ifadesi için çağrıldığı Örfi İdare tarafından tutuklanmış ve bu tutukluluk hali 29 Mart 1961 tarihine kadar devam etmiştir. Dava konusu Başgil'in Kasım 1960 ayında Yeni Sabah gazetesinde yayımlanmış olan Kurucu Meclis hakkındaki bir makalesinin yeni açılan "Türkiye ve Dünya" isimli dergi yöneticileri tarafından aynen alınarak yayınlanmasıdır. Ancak derginin yayınladığı tarihte 12 Aralık 1960 tarihinde Milli Birlik Komitesi tarafından çıkarılan kanun ile kurucu meclis hakkında her türlü tenkit yasak edilmiştir. Ali Fuad Başgil makalesini 12 Aralık tarihli kanunu çıkmasından evvel yazdığını, bu tarihten sonra başka bir yayın organında yayımlanmasından bir sorumluluğunun olamayacağını savunur. Savunması yeterli bulunmaz ve tutuklanarak Merkez Komutanlığında bir hücreye konur (Başgil, 2005:23).

Burada dikkat çeken bir konu Ali Fuad Başgil'in tutuklanması ile birlikte siyasi parti kurma faaliyetlerine müsaade edilmesidir. Ali Fuad Başgil, 27 Mayıs İhtilalinden sonra partileri kapanan ve yeni parti kurma arayışında bulunanların partilerinde lider olarak görmek istedikleri ve kurma çalışmalarında danıştıkları bir aydındır. Yazar, partilerin kuruluş ve faaliyetlerine müsaade edilmesi ile kendisinin tutukluluğu arasında bir bağlantı kurmuş ve kendisinin yeni kurulacak partilerden uzaklaştırılmak için tutuklanmış olabileceğini düşünmüştür (Başgil, 2005:37). Yazar, parti kurma çalışmaları sırasında CHP karşısındaki muhalefet cephesinin Adalet ve Yeni Türkiye diye ikiye ayrılarak kitlenin birliğinin parçalanmasını bir hata olarak gördüğünü ifade etmiştir (Başgil, 2005:91).

Sorgusu esnasında evinde arama yapılarak birçok yayınlar, aldığı notlar getirilerek sorgu esnasında kendi aleyhine kullanılmak istenmiştir. Kitaplarının arasında bulunan ve üzerinde "Gülistanı kargalar istila edince, bülbüller siner ve susar" yazısı nedeni ile kimi kastettiği sorgu hakimi tarafından kendisine sorulmuştur. Yazar söz konusu yazının kendisine ait değil Mevlana'ya ait bir beytin tercümesi olduğunu ifade etmiştir. Yazıyı kâğıda kendisinin yazdığını söyleyerek kastının ne olduğu sorulması üzerine ise Gülistan'dan kastının Türkiye, Kargalardan kastının da Babıali'yi velveleye veren soysuz yazarlar olduğu söylemiştir. Başgil, kitaplığında bulunan Nurculuk ile ilgili bir eserden dolayı da sorumlu tutulmuştur. Çünkü o dönemde Nurculuk yasaklanmış faaliyetlerdendir. Yazar kütüphanesinde her türlü görüşte eserin bulunduğunu, komünizm yanlısı eserlerin de bulunduğunu, o halde kendisinin komünizm taraftarı mı sayılacağını sorarak itiraz etmiştir (Başgil, 2005:41).

2 Şubat 1961 tarihinde Merkez Komutanlığından Balmumcu Askeri Hapishanesine nakledilmiştir. Buradaki günleri daha rahat ve tutuklu bulunan aydın kişilerin çokluğu nedeni ile hızlı geçmiştir. Örfi İdare hakimliği kendisini Millet Meclisi'nin seçimini tekit eden yazıları nedeniyle Ceza Kanununun 159. maddesine göre suçlamıştır. Zira Kurucu Meclis

Büyük Millet Meclisi yerine görevlendirilmiştir. Ancak söz konusu 159. maddeden konu ile ilgili fıkra daha önceden çıkarıldığı için beraat ümidi doğmuştur. Bu ümit de kısa süre sonra sönmüştür. Çünkü yazarın Ankara'dan gelen tahliye kararı, Örfi İdare Komutanı Cemal Tural'ın hoşuna gitmemiş ve söz konusu kişi, Başgil'i suçlu çıkaracak bir maddenin mutlaka bulunması emrini vermiştir. En sonunda Ceza Kanununun 161. maddesi uyarınca “milli menfaatlere aykırı hareket” suçlaması ile mahkemeye verilmiştir (Başgil, 2005:48).

Başgil, tutukluluk günlerini kendisi ile birlikte “Türkiye ve Dünya” isimli derginin mesul sorumlusu olarak çağrılan Osman Demirel ile birlikte geçirmiştir. O tarihlerde Osman Demirel de “sırf hatır için” söz konusu derginin Yazı İşleri Müdürü olarak bulunmaktadır. 29 Mart 1961 tarihindeki duruşmada avukatı Musa Başak'ın savunması yeterli görülerek tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır (Başgil, 2005:66).

Ali Fuad Başgil 27 Mayıs ihtilalinden evvel Nisan ayı içerisinde üniversitelerde gelişen olayların ihtilalde büyük önemi olduğunu belirterek, kitabının bu bölümünde bu sürede geçen olaylara değinmiştir. 26 Nisan 1960 günü üniversitede iken kendisine röportaj için gelen Dünya, Cumhuriyet, Milliyet ve Akşam gazeteleri muhbirlerinin sorusu üzerine hükümetin kuracağı tahkikat komisyonunun anayasaya aykırılığı hakkında soru sorularak beyanı alınmıştır. Başgil, Büyük Millet Meclisinin İç Nizamnamesinin 177. maddesinin “Büyük Millet Meclisi herhangi bir madde hakkında resen, yani hükümet ve idare vasıtası ile değil de kendi azası marifetiyle bilgi edinmek istese, bir tahkik encümeni kurulmasına karar verir” hükmü gereği kurulacak olan komisyonun anayasaya aykırılık teşkil etmeyeceği beyanını vermiştir. Ancak ertesi günkü gazetelerde diğer üniversite hocalarının beyanlarına yer verildiği halde O'nun beyanından hiç bahsedilmemiştir (Başgil, 2005:69).

28 Nisan 1960 günü öğleden önce İstanbul Üniversitesi bahçesinde bir takım olaylar meydana gelirken, Rektör Sıdık Sami Onar arabası ile gelmiş ve zabıta amirlerine çıkışarak “sizi kim davet etti, bahçeden şimdi çıkınız” sözünden sonra zabıta amirleri ile arasında

tartışma meydana gelmiştir. Rektör düşmüş veya düşürülmüş, sonuçta kaşında bir açılma meydana gelmiştir. Rektör tedavisinden sonra saat:13.00 sıralarında öğrenci ile görüşmeye gelmiştir. Ancak yüzü ve gözü sarılı haldedir. Rektör konuşmasında “mesele kalmamıştır, sükunet içinde dağılın” tavsiyesinde bulunmuş; fakat O’nun bu halde öğrencilerin karşısında çıkması, öğrenci olaylarının körüklenmesine sebep olmuştur. Ali Fuad Başgil’e göre rektörün öğrenci karşısına yüzü ve gözü sarılı halde çıkması bir gaftır ve olayların büyümesine neden olmuştur (Başgil, 2005:73).

Anayasa Komisyonu çalışmalarını tamamladıktan sonra hazırlanan proje Milli Birlik Komitesine verilmiştir. Bu süreçte İstanbul Radyosu idaresinin başındaki bir Albay, Ali Fuad Başgil’i ziyaret ederek “Anayasa hakkında radyomuzda konuşacak şahsiyetlerin listesinde siz de varsınız. Konuşmanın gününü rica etmek üzere geldim” ricasında bulunmuştur. Yazar bu konuda hiçbir hazırlığın olmadığını bahane etmek istemiş, bahanesi kabul görmeyince birkaç günlüğüne İstanbul dışına çıkıp, Erdek’e giderek tasvip etmediği bir konuda radyoda propaganda konuşması yapmaktan kurtulmuştur (Başgil, 2005:89).

15 Ekim 1961 tarihinde seçimlerin yapılması kararının alınması ile birlikte Adalet Partisi Samsun Milletvekili Ali Fuat Alişan kendisini ziyaret ederek Samsun’dan aday olmasının partililer tarafından çok arzu edildiğini belirtmiş ve adaylık teklifinde bulunmuştur. Herhangi bir partiye mensup olmasının uygun olmayacağını beyan eden Ali Fuad Başgil, sonunda Adalet Partisi Samsun listesinden bağımsız senatör adayı olmayı kabul etmiş ve adaylık beyannamesini imzalamıştır. Aynı gün öğleden sonra ise yine Adalet Partisi İstanbul Teşkilat Başkanı Muhittin Güven tarafından ziyaret edilmiş ve İstanbul adaylığı için kendisine teklif yapılmıştır (Başgil, 2005:93).

Seçim çalışmaları sırasında Ali Fuad Başgil daha önceden planlanmış olan Lizbon Konferansına katılmak için yurt dışına çıkmıştır. Yurt dışındaki çalışmaları ve biraz da hapisten çıktıktan sonra devamlı polis tarafından takip altında bulunduğu için dolayı, seçim

çalışmalarına ancak “Son Havadis” gazetesinde yazdığı seçim yazıları ile katılmıştır. 15 Ekim tarihinde yapılan seçimler sonucunda Samsun’dan bağımsız senatör seçilmiştir (Başgil, 2005:93).

Seçimler sonrasında Ali Fuad Başgil Cenevre’den İstanbul’a hareket etmeden önce kendisini karşılamak için büyük hazırlıkların olmasından dolayı Adalet Partisi Teşkilat Başkanı Örfi idare kuruluna çağrılır ve olay çıkmaması için hareketinin bir gün sonraya ertelenmesi istenmiştir. 22 Ekim tarihinde Cenevre’den İstanbul’a bir gün gecikmeli gelmesine rağmen kalabalık bir kitle tarafından karşılanmıştır. Karşılama sırasında gazetecilerin “Cumhurbaşkanlığına aday olacak mısınız?” sorusu ile karşılaşmıştır. Israr edilince Ankara’ya gidip oradaki vaziyeti gördükten sonra karar vereceğini belirtmiştir. Aynı akşam 21.00 treni ile Ankara’ya hareket edince 23 Ekim sabahından itibaren trenin her uğradığı yerde kalabalık halk tarafından sevgi gösterileri ile karşılanmıştır. Polatlı yakınlarındaki bir istasyonda “yolda kaza olduğu” nedeniyle birkaç saat bekletilmiştir (Ancak yolda herhangi bir kaza görülmemiştir). Bu bekletmenin de Ankara’da bekleyen kalabalığın dağılması için yapıldığı anlaşılmıştır (Başgil, 2005:99).

Yerleştiği İzmir Caddesindeki Barikan otelde, Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partilerine mensup milletvekillerinin büyük ilgisi ile karşılaşmış, Cumhurbaşkanlığı adaylığı konusunda baskılar sonucu adaylık beyannamesini imzalamıştır. Beyanname üç partiden birçok milletvekilini imzası ile desteklenir (Başgil, 2005:100).

Başgil, 23 Ekim 1961 akşamı Başbakanlıktan bir emir subayının gelerek kendisini Başkanlığına çağırması üzerine, Saat 20.00’de Başbakanlığa giderek Fahri Özdilek ve Sıktı Ulay isimli Hükümet üyeleri ile bir görüşme yapmıştır. Görüşmede kendisine Cumhurbaşkanlığı adaylığından vazgeçmesi gerektiği, Ordu içinde kendilerinden başka bir cuntanın var olduğu, adaylığını geri almasının bu cuntanın talimatı olduğu, eğer adaylığına devam ederse Meclis’in açılmadan dağıtılacağı, seçimlerin iptal edileceği, askeri idarenin

devam edeceği söylenmiştir. Bu tehditler karşısında Ali Fuad Başgil kendi adaylığının bahane edilerek ülkenin tekrar bir felaketin içine sokulmaması için senatörlükten istifa etmiştir (Başgil, 2005:106).

Başbakanlıkta yapılan görüşmenin bitmesinden sonra Adalet Partisi lideri Ragıp Gümüşpala ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Lideri Osman Bölükbaşı ile ayrı ayrı görüşmüştür. Görüşmeler sonunda parti liderlerinin de zor durumda olduğunu, Çankaya'da Cemal Gürsel'in cumhurbaşkanlığını destekleyecekleri bir protokolü imzalamak zorunda kaldıklarını anlamış ve 24 Ekim 1961 sabaha karşı tekrar İstanbul'a dönmüştür (Başgil, 2005:112).

5.7. İLMİN IŞIĞINDA GÜNÜN MESELELERİ

Yağmur Yayınevi tarafından 1.Baskısı 1960 yılında, 2. baskısı 2006 yılında basılan eser dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde yazarın Anayasa hususunda yazdığı makaleler bir araya toplanmıştır. İkinci bölümde demokrasilerde vatandaş hak ve özgürlüklerinin korunması ve anayasamız başlığı altında kişi hak ve özgürlüklerini koruyucu müesseseler incelenmiştir. Üçüncü bölümde 27 Mayıs hareketi ve Milli Birlik Komitesi hakkındaki ve yeni anayasanın nasıl olması gerektiğine dair makaleleri yer almaktadır. Dördüncü bölüm ise muhtelif konularda yayımlanmış makalelerinden oluşmaktadır.

Başgil ilk bölümdeki makalelerinde 1924 anayasasının değişikliğe ihtiyaç duyup duymadığı konularına değinmiştir. Anayasanın kuvvetlerin tevhide (birleştirilmesi) prensibini esas aldığı, bu durumun da bugünkü çok partili hayata uymadığı gerekçesiyle değişikliğe ihtiyacı olduğunu belirtmektedir (Başgil, 2006a:18). Anayasamızın diğer dünya anayasaları arasında en demokratik kanun olarak sayılabileceğini, ancak demokrasiye gerekli kurumları teşkilatlandırmadığı için eksik kaldığını beyan ederek, şu görüşleri ileri sürmüştür:

Kanaatimce, şimdiki Anayasamız dünya Anayasaları arasında en demokratik bir kanundur. Fakat demokrasiyi muhtaç olduğu müesseselerle teçhiz edip teşkilatlandırmamış ve bu sebeple koyu bir halk hükümeti mefkuresinden hareket ettiği halde, fiiliyatta şahsi hükümetlerin yerleşmesine yol açmış ve bunların gölgesinde yaşamıştır (Başgil, 2006a:18).

Başgil, 1924 Anayasasının hazırlanmış olduğu şartları göz önüne alarak, o tarihteki Meclis üyelerinin Osmanlı Meclisi Mebusan'ından geldiği, bir taraftan Abdülhamit devrinin ve Meşrutiyet yıllarının endişeleri ile diğer taraftan da milli mücadele yıllarının heyecanı ile hareket ettiklerini ve içinde buldukları durum itibari ile hazırladıkları kanunun uzağı gören kanun olmaktan ziyade o günkü halin ifadesi şeklide hazırlandığını düşünür (Başgil, 2006a:18).

Ali Fuad Başgil 1949 yılında yazmış olduğu yazılarında Anayasanın tadil edilmesini savunur. Ancak bunun o anki tek parti iktidarı tarafından yapılmasına karşıdır. Meclisin her kesimi tatmin edecek bir seçim kanunu çıkararak Anayasaya ekleyeceği düzenleme ile dağılmasını, Anayasanın tadili ile görevli bir meclisin seçilmesinin sağlanmasını ve bu meclisin de:

- Anayasanın tadili
- Tadil edilen Anayasaya aykırı kanun ve müesseselerin ilgası (kaldırılması)
- İlga edilen kanun ve müesseselerden amme nizamının selameti bakımından, yeri boş kalması caiz olmayanların yerlerine yenilerinin ikamesi ile görevini yerine getirmesini teklif eder (Başgil, 2006a:38).

Yeni Anayasanın kuvvetler muvazenesi (denge) esasına dayanması ve ikinci bir meclisin anayasa ile kurulması taraftarıdır. İkinci meclisin faydalarını şöyle sıralamaktadır:

- Ekseriyeti genç elemanlardan teşekkül eden mebuslar meclisinin toyluluğuna ve atılganlığına karşı bir fren vazifesi görür.
- Kanun ve kararların daha mükemmel ve daha ihtiyaca uygun çıkmasını sağlar.
- Mebuslar meclisindeki ekseriyetin muhtemel taşkınlıklarına karşı rampa hizmeti görür.
- Teşri hayatında bir muvazene ve istikrar amili olur ve bilhassa, cumhuri devletlerde rejime en sağlam bir mesnet teşkil eder.
- Anayasa hükümlerinin muhafızlığı rolünü oynar.
- Bütçe işlerinde mebuslar meclisinin israf temayüllerine set çeker.
- İcra organı şeflerine karşı teşri kuvvetinin istiklalini müdafaa ve muhafaza eder ve bin netice vatandaş hak ve özgürlüklerinin en kuvvetli teminatçısı olur (Başgil, 2006a:47).

Başgil, ikinci meclis üyelerinde olgunluk ve seçkinlik vasıflarının aranması, seçimin diğer meclis üyeleri gibi halk tarafından yapılması taraftarıdır (Başgil, 2006a:50).

Başgil, İkinci Meclisin hangi özelliklere sahip olması gerektiği konusuna değinerek; meclisin adının “Memleket Meclisi” olması, ikinci meclise seçilebilmek için yaş haddinin mebuslardan farklı olarak kırka çıkarılması, seçilenlerde yüksek tahsil veya hiç olmazsa lise tahsili şartının konması, ikinci meclisin seçim süresinin dört yıl değil yedi yılda yarısının veya üçte birinin değişmesi şeklinde olması, ikinci meclisi seçecek seçmenlerin de belli yaş haddini aşmış olmaları, ikinci meclis üyelerinin seçiminde nüfus sayısına bağlı kalınmayarak, her ilden iki üye ile üniversite ve meslek örgütlerinden de üye seçilmesi ile oluşturulması, gerekirse Millet Meclisindeki üye sayısının düşürülmesi gibi öneriler getirmiştir (Başgil, 2006a:53).

1924 Anayasasında Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinin kısıtlı olduğunu, yapılacak yeni anayasada Cumhurbaşkanının adeta bir manken konumundan kurtarmak gerektiğini savunur (Başgil, 2006a:62).

Kitabın ikinci bölümü “Demokrasilerde vatandaş Hak ve Hürriyetlerinin Korunması Meselesi ve Anayasamız” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm yazarın 1956 yılında İstanbul Üniversitesi’nde verdiği konferansların metinlerini içermektedir. Başgil ilk önce hükümet ve hürriyetin tanımlarını yaparak her iki kavramı birbiri ile ilişkilendirmeye çalışmıştır. Her memlekete bir hükümet lazımdır. Çünkü ferdi teşebbüslerle başarılması mümkün olmayan bir takım hayati işlerin yapılmasına, herkesin emniyetinin ve huzurunun korunmasına ihtiyaç vardır. Hükümetler yukarıda belirtilen işleri başarmak için birtakım tedbirler uygulamak, yasalar ve yasaklar koymak durumunda kalırlar. Hükümet tarafından konulacak her yasa ve yasak ise ferdin hürriyetlerinin sahasını daraltmaktadır (Başgil, 2006a:67).

Başgil’e göre tüm insanlar hudutsuz ve frensiz bir hürriyetin toplumu kargaşaya sürükleyeceğini bilirler. Kargaşa ortamında ise kimse için huzur ve emniyet yoktur. İnsan için ideal olan “ne emniyetsizlik içinde bir hürriyet, ne de hürriyetsizlik içinde bir emniyettir”. İdeal olan nizamlı bir cemiyet içinde herkesin hayatından, yarınından emin ve masum olarak iyi yaşamasıdır. Başgil’e göre fert ve hükümet ilişkisinde asıl olan budur (Başgil, 2006a:69).

Başgil, hak ve hürriyetin dayanağı olarak demokrasiyi görmektedir. O’na göre medeni milletlerce demokrasiye “vatandaş hak ve hürriyetlerinin kalesi” gözüyle bakılmaktadır. Demokrasi haricindeki yöntemlerde ferdin bir hak ve hürriyeti varsa, bu sadece hükümet adamlarının fertlere verdiği bir hediyedir. Demokrasiler hak ve özgürlüklerin kalesi olarak kabul edilmesine rağmen, içerisi nazariyat ve fiiliyat arasındaki tezatlar ile doludur (Başgil, 2006a:71). Halkın reyleriyle liyakatli insanların yönetim için seçilmesi suretiyle işleyen demokrasiler ideal olan yönetimlerdir. Ancak bu sistem nüfusun bir köy büyüklüğünde olduğu yerlerde uygulanabilir. Bugün nüfusun milyonları aştığı devletlerde seçmenler,

liyakatlerinden tam emin olmadıkları kimselere, kulaktan kulağa ismini duydukları adaylara oy vermektedirler.

O'na göre demokrasilerde herkesin seçmeye ehil olduğu ve reyini isabet ve dirayetle kullandığı farz edilir. Ancak seçmenlerin çoğu seçmen defterinde ismini bulamaz, hizasına imzasını atamaz niteliktedir. Bir kısmı ise oyunu pazarlığa döküp para ile satan kimselerden oluşmaktadır. Başgil seçilen milletvekillerinin belli bir mahalden seçilmiş olmalarına rağmen, bütün bir milletin vekili olmalarını da eleştirmektedir (Başgil, 2006a:73). Başgil'in bu eleştirisi "ikinci meclis" taraftarı olmasına bağlanabilir.

Başgil'e göre kanunların uygulayıcısı memur olmak için belirli tahsil şartları bulunduğu halde, kanunların yapıcısı olan vekiller için böyle bir şartın bulunmaması da tezat teşkil etmektedir (Başgil, 2006a:73).

Başgil "halkın hakimiyeti" demek olan demokrasinin fiiliyatta ekseriyetin, hatta ekseriyet içinde bir parti grubunun hakimiyeti şekline döndüğünden şikayetçidir. Bu düşüncesini:

"Bugün devlet işlerinde söz ve karar sahibi hakikatte parti gruplarıdır, hatta bunları diledikleri istikametlere sevk eden parti başlarıdır. Bundan dolayıdır ki, bugünün demokrasi rejimlerine "partiler hükümeti" adı verilmektedir (Başgil, 2006a:75).

sözleriyle açıklamıştır.

Başgil, ferdin hak ve hürriyetlerini teminata bağlamak üzere, dünya anayasalarında muhtelif kıymet ve ölçülerde tedbirler alınmış ve garanti müesseseleri kurulmuş olduğu halde, anayasamızda bu tür bir koruma tedbiri olmadığı için anayasanın eksik ve sakat olduğu fikrindedir (Başgil, 2006a:79).

Başgil, ilerlemek için verimli ve faydalı çalışmak gerektiğini, bunun için de iyi kanunlara ihtiyaç duyulduğu fikrini:

“Şark ve Garp memleketleri arasındaki ilerilik ve gerilik farkı, bu memleketler halkının zekasında yahut az veya çok çalışmasında olmasından ziyade, iyi kanunlarla idare edilip edilmemesindedir. Kanunların iyisi halkta huzur ve emniyet sağlayan ve ferde çalışma ve yaşama zevki tattırandır” şeklinde ifade etmiştir (Başgil, 2006a:84).

Başgil’e göre “Anayasamız vatandaş hak ve hürriyetleri bakımından maalesef teminatsızdır. Anayasanın sisteminde iktidara gelen ekseriyet partisini ihtirası yolunda durduracak bir resmi ve hukuki müessese yoktur (Başgil, 2006a:84).

Kanunların anayasaya uygunluğu meselesini ele alan Başgil, Anayasada “Meclis hiçbir suretle Anayasa’ya aykırı kanun yapamaz” şeklindeki 103. madde hükmü bulunmasına rağmen, Meclis anayasaya aykırı kanun çıkardığı zaman ne yapılacağını cevapsız bırakmıştır. Bunu önlemek için Meclisin dışında işleyecek ve günlük politika cereyanlarının üstünde kalacak tarafsız bir kontrol mekanizmasının bulunması lazımdır (Başgil, 2006a:90).

“Bugünkü Anayasamız karşısında ne yapmalıyız?” sorusuna cevap arayarak; Anayasanın nizamlı ve müesseseli bir demokrasi rejiminin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde değiştirilmesi ve düzeltilmesi gerektiği ve bu işin aceleye getirilmemesi gerektiğini savunmuştur (Başgil, 2006a:95).

Anayasa değişikliğinin mevcut Meclis tarafından yürürlükteki 102. madde uyarınca yapılabileceği veya mevcut meclis tarafından seçilecek “Kurucular Meclisi” tarafından yapılabileceği fikrindedir. Değişikliğin “Kurucular Meclisi” tarafından yapılmasının mevcut iktidar partisi çoğunluğu tarafından yapılmasından daha faydalı olacağını savunmaktadır (Başgil, 2006a:95). Anayasada yer alacak müesseselerin başında “İkinci Meclis”i göstermektedir (Başgil, 2006a:105). İkinci olarak “Anayasa Mahkemesi”nin varlığını istemektedir (Başgil, 2006a:111).

Kitabın üçüncü bölümü “27 Mayıs’tan sonraki Anayasa Meseleleri” başlığını taşımakta ve yazarın düşüncelerini içermektedir. Başgil bu bölümde 27 Mayıs hareketinin hukuki durumunu incelemiş ve hareketin bir “Hükümet Darbesi” olduğu kanaatine varmıştır (Başgil, 2006a:123). Hükümet Darbesini “devletin eli ve emri altındaki resmi kuvvetlerden birinin, mesela ordunun, isyan ederek, mevcut hükümeti devirip iktidarı ele almasına denir” (Başgil, 2006a:123) şeklinde tanımlamıştır. O’na göre demokrasi hukukunda, vatandaşların zulme, yani haksız ve kanunsuz idareye karşı direnme ve başkaldırma hakkı (hükümet darbesi) vardır (Başgil, 2006a:123).

Başarılı olan ve gayesine ulaşarak yıktığı nizamın yerine yenisini kuran hükümet darbesine veya ihtilaline hukukta “inkılap” denir (Başgil, 2006a:125). Bir hükümet gayesini yitirir ve inkar edecek duruma gelirse halkın, o hükümeti devirerek yerine halka huzur ve emniyet temin eden yeni hükümet kurma hakkı vardır. Başgil 27 Mayıs hareketinin sevinilecek bir tarafı olduğundan bahsederek, hareketin sonucunda olayın bir ihtilale dönüşmeden ordunun öne atılması ile birlikte başıbozukluğun önlenmesinden memnunluğunu belirtmiştir (Başgil, 2006a:125). 27 Mayıs sonrasında kurulan hükümeti de “fiili hükümet” olarak adlandırmıştır.

27 Mayıs sonrasında yapılacak olan anayasa çalışmalarına ait düşüncelerini aktarırken; kanunların eskiliğinin bir eksiklik değil, aksine bir üstünlük olduğunu, bilhassa eski anayasamızın Tanzimat dönemi, Balkan Harbi, Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Savaşı gibi büyük felaketlerin süzgecinden geçen Türk milli hayatının abideleşmiş bir eseri olduğunu belirtir. Anayasanın çiğnenmiş olmasının değiştirilmesini gerektirmeyeceği, sadece çiğneyenlerin cezalandırılmasının yeterli olacağı düşüncesindedir (Başgil, 2006a:133).

Başgil, Anayasaya 1937 yılında CHP tarafından sokulan temel ilkelerin yapılacak olan değişikliklerle sadece kelime olarak kalmaktan kurtarılarak, tanım olarak da açıklanması düşüncesindedir (Başgil, 2006a:138). Başgil din ve vicdan hürriyeti konusundaki görüşlerini

açıklarken; temel hata olarak “batının medeniyeti alınırken bir bütün olarak alınmaya kalkışılması ve halka kabul ettirilmeye çalışılması”nı gösterir. (Başgil, 2006a:133). 27 Mayıs sonrasında kurulan Milli Birlik Hükümetinin iki büyük görevi olduğunu belirtir. Bunların ilki sabık iktidar sorumlularının muhasebesinin memleketin en tararsız ve temiz kuvveti olan Milli Birlik Hükümeti tarafından yapılması, ikincisi ise anayasanın yeniden tadil ve tanzim işinin parti hükümetlerine bırakılmadan gerçekleştirilmesidir (Başgil, 2006a:163).

Kitabın dördüncü ve son bölümünde ise yazarın muhtelif makaleleri yer almaktadır.

6. SİYASİ FİKİRLER DÜNYASINDA ALİ FUAD BAŞGİL

6.1. DEMOKRASİ NEDİR?

Demokrasinin tanımını yapacak olursak, kavramın eski Yunan dönemine kadar uzandığı ve “demos”(fakirler, halk yığınları) ve “kratos” (güç, iktidar) sözcüklerinden türediği anlaşılmaktadır. Sözcük genel olarak “Halk tarafından yönetim, halkın yönetimi” anlamı içermektedir.

Demokrasi, uygulamada doğrudan demokrasi ve temsili demokrasi şeklinde ikiye ayrılmıştır. Eski Yunandaki forum uygulamaları haricinde (orada da köleler ve yabancılar yurttaş olarak kabul edilmiyordu) doğrudan demokrasi uygulama olanağı bulamamıştır.

Ülkemiz, 23 Nisan 1920’de açılan Büyük Millet Meclisi ile Kurtuluş Savaşını yönetmiş, savaşın tüm önemli kararları ülkenin büyük çoğunluğunun işgal altında olduğu bir ortamda Millet Meclisinde yapılan görüşmeler ve tartışmalar sonucunda alınmıştır. Kazanılan savaş sonrasında yeni Devletin yönetim şekli olarak Cumhuriyet idaresi tercih edilerek 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet ilan edilmiştir. Yeni kurulan devlette öncelik devrimlere verilmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasına sebep olan uygulamalara son verilerek modern bir yapı tesis edilmeye çalışılmıştır. 1946 yılına kadar ülkemiz tek parti idaresi tarafından yönetilmiştir. Gerçek manada çok partili demokrasiye ancak 1946 seçimleri ile geçilebilmiştir.

Bu genel çerçevede, Başgil’in demokrasi anlayışına daha yakından bakabiliriz.

6.1.1 Ali Fuad Başgil'in Demokrasi Anlayışı

Ali Fuad Başgil demokrasiyi sadece bir siyasi rejim olarak görmemektedir. O'na göre demokrasi geniş veya ideal anlamıyla “bir zihniyet, terbiye, toplum görüşü, bir hava, bir muhit”tir. Bundan da öte, demokrasi bir idealdir.

“Demokrasi yalnız sulh rejimi değil, hem de sabır ve itidal ile işleri ehillerine bırakma rejimidir. Kanun koymak ve devleti idare etmek, halkın değil, halk içinden, halkın beğendiği ve itimat ettiği seçkinlerin işidir. Halk, bizzat kanun yapıp, memleketi idare demez. Fakat edecekleri tanır ve onları büyük bir ehliyet ve isabetle seçer. Halk vekillerini seçip kendilerine itimat ettikten sonra yasama devresi içinde onları rahat bırakmalıdır (Başgil, 2006a:173)”

Demokrasi insan hak ve özgürlüklerinin en sağlıklı şekilde kullanıldığı ve güvence altına alındığı anayasal bir rejimdir. Başgil'e göre demokrasinin değeri çoğunluk iradesinin yönetime taşınmasından kaynaklanmaktadır. Eğer çoğunluğun iradesi serbest olarak ortaya çıkarsa siyasi iktidar çoğunluğun emir ve direktiflerini uygulayan sıradan bir aygıt işlevi görür. Ancak demokrasiden sadece siyasi rejim anlaşılırsa o zaman bunun özgürlük ve adalet sistemi olduğu söylenemez. Tarihte birçok çoğunluk hükümetleri kurulmuştur ki, bunlar memleketlerindeki azınlık kesimlere karşı zulümler uygulamışlardır. Ali Fuad Başgil'e göre zulüm ve baskının azınlık ve çoğunluktan gelmesi önemli değildir. Aralarında hiçbir fark yoktur.

Ali Fuad Başgil'e göre demokrasi birbirini tamamlayan “kalıp” ve “öz” olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır. Burada çoğunluk esas kalıbı veya iskeleti oluşturmaktadır. Öz ise hayat tarzı ve terbiyedir. Öz, kalıba hayat vermektedir. Öz olmadan kalıbın bir anlamı yoktur. Bu terbiye ve zihniyet toplumda bireylerin tümünün özgür ve eşit olması gerektiği yolunda

telkin ettiği ahlaki kaygıdır. Demokrasi bu anlamda insanlığa nizam vermeye çalışan bir adalet rejimidir.

Bařgil'in siyasi dűřüncesinde demokrasi ile zgűrlűk arasında karřılıklı bir etkileřim söz konusudur. Bađımsız bir deđiřken olan zgűrlűk ideali demokratik bir siyasi kűltűrű beslerken, siyasal bir rejim olan demokrasi de birey zgűrlűklerini en iyi řekilde gűvence altına alan sistem olarak karřımıza çıkmaktadır.

Bařgil'e gűre demokratik hűkűmetler anayasal gűvence altına alınan hak ve zgűrlűklere uymaya mecbur edilmelidirler. Bařgil, hak ve zgűrlűklerin korunması maksadıyla çođunluk diktasının nűnű tıkamak maksadıyla "ift meclisli parlamento" ve "referandum" yöntemlerinin kullanılmasını önermiřtir.

Ali Fuad Bařgil'in demokrasiye bađlılıđıyla ilgili olarak bahsedebileceđimiz önemli bir olaydan bahsetmemiz uygun olacaktır. Yukarıda da deđinildiđi gibi, 1949 yılında Ali Fuad Bařgil'in yazıları ile İnnű iktidarını devamlı tenkit ettiđi ve eleřtirdiđi bir dönemde, bir tanıdıđı vasıtası ile yűksek rűtbeli iki subayın grűřme isteđi kendisine iletilmiřtir. Davete olumlu cevap vererek yaptıđı grűřmede dört kurmay subay kendisine; 80 kadar subayın İnnű iktidarını devirmek için hazırlık içinde olduđunu, hűkűmeti devirdikten sonra en kısa zamanda seçime gideceklerini ve seçimi kazananlara hűkűmeti devretmeyi planladıklarını iletmiřler ve Bařgil'den bu dönemde yazıları ile kendilerini desteklemesini, yapılanın memleket yararına yapıldıđını, kamuoyuna bildirmesini istemiřlerdir. Ali Fuad Bařgil bu teklif karřısından kendisinin de İnnű iktidarına řiddetle karřı olduđunu, yazıları ile devamlı tenkit ettiđi halde kesinlikle bir hűkűmet darbesini onaylamayacađını subaylara bildirmiř, onlara tarihimizdeki hűkűmet darbelerinin memlekete hayır getirmediđini anlatmıřtır. Yapmayı planladıkları hareket ile ne kadar iyi niyetli de olsalar memlekete iyilik yerine zarar ve periřanlık getireceklerini söyleyerek ikna etmeye çalıřmıřtır. (Kekeç, 2000). Bařgil, demokrasinin neden Tűrkiye için zorunlu seçenek olduđunu, řu cűmleyle ifade etmektedir:

“ Okuyucum; bu memlekette mutlakiyet, otoriter, meşrutiyet, liberal meşrutiyet ve otoriter cumhuriyet rejimlerini birbiri ardınca yaşadık. Bugün klasik devlet rejimlerinden sonuncusunu, yani demokrasiyi tecrübe etmekteyiz. Dikkat edelim, bu tecrübeye muvaffak olamazsak, geriye dönemeyeceğimize göre, tecrübe edilecek tek bir rejim kalmıştır. Onu ben söylemeyeyim, siz düşününüz....” (Başgil, 2006a:65)

Bu yaklaşım, demokrasinin zorunlu bir gidiş yolu olarak sunulması bakımından önemli olduğu gibi, Başgil’in demokrasiden yana kesin bir tercihini de yansıtmaması bakımından da O’nun siyasi kimliği hakkında bilgi vericidir.

6.2. LAİKLİK VE TÜRKİYE PRATIĞI

Laiklik ile ilgili bugüne kadar birçok tanım yapılmıştır. En genel anlamı ile din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olarak tanımlanmaktadır. Dinin devlet işlerine karıştırılmaması, bunu karşılığında da devletin dine karşı lehinde veya aleyhinde bir tavır almaması anlamına da gelmektedir. Ancak daha evrensel tanım, laikliğin tarafsız devlet ilkesinden türetilmesidir. Bu anlamda laiklik şöyle tanımlanabilir:

“Devletin dinler arasında ve dini görüşlerle dini olmayan görüşler arasında pozitif veya negatif ayrımcılık yapmaması gerektiği temel düşüncesine dayanan siyasal ve hukuki ilke. Laiklik bir taraftan din ile devletin kurumsal olarak birbirinden bağımsız olmasına, bir yandan da din ve vicdan özgürlüğünün devletçe güvence altına alınmasına dayanır. Laik devlet kendini herhangi bir dinle meşrulaştırmamalı fakat dine karşı düşmanca hareket etmekten ve dini toplumsal hayattan tasfiye etmeye kalkışmaktan da kaçınmalıdır (Yayla, 2003:112).

Başgil'in laiklik yaklaşımı, bu kavramın evrensel anlamına yakınlığı bakımından dikkat çekicidir. O'na göre "laik" kelimesi Latince "laicus" aslından alınmış, Fransızca bir kelimedir. Ruhani olmayan kimse, dini olmayan şey, fikir, müessese, sistem, prensip demektir. Hıristiyanlıkta Katolik Dünyasında insanlar ikiye ayrılmaktadır. İlk grup din adamlarıdır ki bunlara Clerge (=klerje) denilmektedir. Bu sınıf kendi arasında ikiye ayrılır. Birinci grubu Regulier denilen hayattan uzak yaşayan manastırlarda ibadet ile yaşantısını sürdüren Zahitler (=tekkenişinler) dir. İkinci grubu ise halkın arasında dolaşan, halk ile birlikte yaşayan papaz, piskopos gibi kilise hadimleri ve dini vazife gören ayin sahipleridir. Bu iki gruba da mensup olmayan Hıristiyanlar ise Laik diye adlandırılmaktadır (Başgil, 2003:45).

Atilla Yayla laikliği siyasi öğretilerde üçe ayırmış, felsefi laiklik, sosyolojik laiklik ve siyasi-hukuki laiklik tanımlarını vermiştir (Yayla, 2003a:187).

Felsefi laiklik; insan bilgisinin referansının tanrısal olmaktan çıkması ve beşeri-rasyonel temellere oturtulmasıyla ilgilidir. Tanrısal evren anlayışının yerine rasyonel bir Evren tasarımı getirmiştir. Felsefi laiklik az sayıda insanın ilgisini çeken bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımı seçenler genellikle dine karşı radikal bir tavır takınmış "aklı özgürleştirme" talebi altında dinin bastırılmasını, dini inanç ve kültürün toplumdan tavsiye edilmesini istemişlerdir.

Sosyolojik laiklik; dinin toplumsal hayattaki etkisinin giderek azalması, toplumun "sekülerize" olması demektir. Sosyolojik laiklikte önemli olan nokta bunun kendiliğinden olması, toplumu sekülerleştirmek için herhangi bir kamu otoritesinin bulunmamasıdır. Siyasi-hukuki laiklik; Siyasi iktidarın kaynağının tanrısal değil dünyevi olmasıdır. Pozitif hukukun dini kurallar yerine akli esaslara dayanmasıdır.

Laikliğin Bugün en temel anlamı devletin dinler arasında tarafsız kalmasıdır. Bunun sonucu olarak da siyasi ve hukuki düzenin herhangi bir dini öğretiye dayandırılmaması gerekir. Laiklik din ve vicdan özgürlüğünün teminatı olmalıdır.

Bu tanım çerçevesinde, Başgil'in laiklik anlayışını ele almak mümkündür.

6.2.1. Ali Fuad Başgil'de Laiklik Anlayışı

Ali Fuad Başgil Türkiye'de din ve hukukun 1926 yılı İsviçre Medeni Kanununun ülkemizde kabul edilmesi ile tamamen birbirinden ayrıldığını ve ülkenin laikleştğini belirtmektedir (Başgil, 2003:29).

Ali Fuad Başgil Din ve Laiklik isimli ilk baskısını 1954 yılında yayımladığı kitabında din ve laiklik tanımlarını yaparak kendisine göre “laiklik nedir” veya “devlet ile din ilişkileri nasıl olmalıdır?” sorularına cevap aramıştır. Ona göre din hürriyetini hem dini hem de siyasi taassuba karşı korumak için alınacak tedbir tek kelime ile laikliktir. Günümüzde din hürriyeti ancak laik bir devlet biçiminde hayat bulabilir.

6.3. DİN

Ali Fuad Başgil dini “insanın vicdanıyla baş başa kalıp düşündüğü zaman, nereden ve niçin geldik, nereye gidiyoruz sualine cevap aramaktır” şeklinde tanımlamıştır. Yeryüzünde mevcut çeşitli dinlere ve mukaddes kitaplardan ortadan çıkan manaya göre kâinatı yoktan var edip, değişmez kanunlarla sevk ve idare eden ezeli, ebedi, madde, zaman ve mekândan ayrı mutlak bir Allah vardır.

Dinin kökleri insanın yaratılışındadır. Bütün dinlerde yaratılışa cevap vermek üzere Allah ve Ahiret kaideleri gibi bazı müşterek hakikatler vardır.

Ali Fuad Başgil'e göre din “ruhumuzda sezdiğimiz ve akliselim ile düşünüp kabul ettiğimiz ilahi bir kanundur (Başgil, 2003:70)”

Ali Fuad Başgil kâinatın yaratıcısı ile ilgili bu temel yaklaşımı reddeden inkârcı olarak tanımladığı kesimleri incelemiş ve kendi aralarında bu kesimi Ansiklopediciler ve Maddeciler ikiye olarak ayırmıştır.

6.3.1. Ansiklopediciler

Bu grubun temsilcilerinin başında 18. yüzyıl filozoflarından Voltaire ve Diderot gelmektedir. Onlara göre din ruhaniler sınıfının halkı istismar etmek için icat ettikleri bir efsanedir. Ansiklopediciler insan aklının sonsuz kudretine ve aklın hakikatin bulunmasında yanılmaz bir rehber olduğuna inanırlar. Akla uygun olan ve akıl ile bilinen her şey hakikattir ve her hakikat akla uygundur ve akıl ile anlaşılabilir. Akla uygun olmayan hiçbir şey de hakikat değildir.

Ansiklopediciler 18. yüzyılda Fransa’da Ansiklopedi isminde çıkarılan ilim, fen, felsefe ve sanat kamusunun müessis ve muharrirlerine denir. Bunların her biri fikir ve sanat alanlarında değerli eserler vermiş fikir ve felsefe adamlarıdır. Eserlerinde kiliseye, dolayısıyla dine şiddetle hücum etmişlerdir. Diderot “Interpretation de la Nature” (Tabiatın Tefsiri) isimli eserinin sonunu şöyle bitirmektedir.

“Ey Tanrı, var mısın bilmiyorum; fakat ben, sanki içimi görüyormuşsun gibi düşünecek, senin önünde imişim gibi hareket edeceğim.... Bu Dünyada senden hiçbir şey istemem... Eğer ahiret diye bir şey varsa, orada senden merhamet dilerim. Lakin bu Dünyada ne yaparsam, onu kendim için yaparım. Eğer iyilik arkasında isem, bunun için zahmet çekmem. Eğer kötülüğü terk edersem bunu, hiç seni düşünmeden yaparım. İşte ben olduğum gibiyim, ezeli ve zaruri bir maddenin zaruri bir parçası; yahut belki de senin mahlukun”.

Ali Fuad Başgil Ansiklopedicilerin “yanılığını” şöyle açıklamaktadır; “Din asla rahip ve ruhani sınıfının uydurup, ortaya çıkardığı bir şey değildir. Bilakis, o sınıfı insandaki din vicdanı ve Allah duygusu doğurup ortaya çıkarmıştır”. Öyleyse bu durumda:

“Din derin bir duygu ve manevi bir dayanak olarak insanoğlu ile beraber var olmuş ve ilk medeniyet eserleri, medeni duygular ve düşünceler hep dini inançlardan doğmuştur. Hukuk, ahlak ve siyaset, hatta teknik ve sanat bile zühur ve inkişafını dini duygu ve düşüncelere borçludur”.

Ali Fuad Başgil 18. asırda Fransa’da meydana gelen devrim ile Ansiklopedicilerin aslında dönemin mutlakiyet idarelerine karşı gelmek istedikleri, ancak buna doğrudan cesaret edemedikleri için kilise ve din adamları vasıtasıyla saldırıya geçtikleri kanısındadır (Başgil, 2003:30).

Başgil’e göre, bazı uğursuz din adamlarına kızıp da dine hücum etmek, bazı alim kisvesine bürünmüş ilim bezirganlarına kızıp ilimi inkar etmek manasına gelir ki, bu da manasız ve gülünçtür. Tarih boyunca her sınıf insanda olduğu gibi din adamları içinde de menfaat düşkünü, sahtekâr kimseler bulunabilir.

6.3.2. Maddeciler

Başgil’e göre Maddecilerin görüşü zamanımızda birçokları için çekici ve sürükleyicidir. Çünkü bu görüş, müspet ilmin her gün göz önüne koyduğu açık ve inkâr götürmez hakikatlere dayanır gibi gözükmektedir. Eski devirlerin Dünyayı öküz boynuzları ortasına oturtan sahtekâr din bezirgânlarının yerini bugün, modern ilmin elifbasından bile haberi olmayan bir takım ilim bezirgânları almıştır (Başgil, 2003:55).

Dini mevzular ilmin tetkik sahası dışındadır.

“Sadece din değil, iyilik ve kötülük, adalet ve zulüm, fazilet ve dadaet (bayağılık) gibi daha birçok mevzu var ki bunlar da ilmin sahası dışındadır.”

“ İşte bu gün modern ilmin tevazuu da bundan ileri gelmektedir. Bu gün ilim, elde ettiği neticelerde yanılabilceğini, bunun mümkün olduğunu kabul etmekte ve eski taassup ve toyluğundan kurtulmuş bulunmaktadır”. Bu çerçevede bilim ile din arasındaki ilişki, Başgil’e göre şöyle olmalıdır:

“ İlim dine, maddecilerin tahmin ettiği gibi, yabancı değildir. Hatta ilim ve iman aynı insanın hayatında yan yana yaşayabilir. Nitekim fiiliyatta bir çok büyük alim ve filozoflar da yaşamaktadır. İlim ve insan arasında tezat tasavvur edenler, hususiyile dini, ilmin telakkisine engel görenler alimler değildir, alim taslaklarıdır”.

İnsan duyan, düşünen, dileyen ve inanan mahlûktur. İnsanın tam tarifi budur. Duyma, bir dereceye kadar düşünüp dileme hayvanlarda da mevcut olan hislerdendir. Fakat inanma sadece insana mahsustur. Din insan ihtiraslarını frenleyen kuvvetli manevi dizgindir.

İlim hayli ilerlemiş olmasına rağmen hilkat ve hayatın sırları henüz büyük bir meçhul olmakta devam ediyor. Yakın zaman kadar maddenin aslı ve en küçük parçası kabul edilen atom bu gün parçalanmıştır. Bugün ilmin bulduğu her yeni hakikat arayan insanlığı hakikatlerin hakikatine (Allah’a) biraz daha yakınlaştırmaktadır (Başgil, 2003:77).

Geçmişten günümüze kadar, insanlar her devirde unsur ve esasları değişik inançlara bağlanmıştır.

“Bu gün gerçek şudur ki Yirminci asrın ortasında bile insanı; ciddi, yüksek seviyeli bir dindarın ruh metanetine ve seciye yüksekliğine iletcek dinden başka hiçbir felsefi esas mevcut değildir. Eğer yarın mevcut olur ve din kudret ve ayarında, bir ahlak esası bulunabilirse, bu esasın sadece forma değiştirmiş bir din olacağından şüphe etmemelidir (Başgil, 2003:90)”

6.3.3. Din Hürriyeti

Başgil'e göre herkesin düşünme, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır. Din hürriyeti, bir dini ya da dilediği bir inancı benimseme ve din ya da inancını tek başına ya da topluca, açık veya özel olarak ibadet, gözetme, uygulama ve öğretme biçiminde açıklama özgürlüğünü içerir. Kişinin din ya da inancını açığa vurma özgürlüğü yasayla başkalarının temel hak ve özgürlüklerini korumak için sınırlandırılabilir.

Din hürriyeti kişinin hiçbir zorlama olmadan istediği dine istediği gibi inanma, inanmama, inandığı dinin gereklerini, istediği gibi yerine getirme, getirmeme, istediği dini diğer insanlara yaymaya çalışma haklarını kapsar.

Ali Fuad Başgil'e göre din sadece bir inançtan ibaret değil, aynı zamanda ameli bir hayat yolu, emirler ve yasaklar ihtiva eden ilahi bir kanundur. Dindar bir kimsenin bu kanunun emirlerini yerine getirmesi, yasak ettiği fiil ve hareketlerden kaçınması lazım gelir. Ancak insan bulunduğu cemiyette yalnız dindar değil, aynı zamanda vatandaştır. Tabii olduğu devletin gösterdiği yolda yürümesi, koyduğu kanunlara uyması da vatandaşlık görevidir.

Devletin kanunları dini baskıları esas kabul etmiş ve (ki eskiden Avrupa'da ve ülkemizde durum budur) kanunlara itaat aynı zamanda dine itaat anlamına gelir ki, bu durumda bir sorun yoktur.

Fakat din ve devlet birbirinden ayrılınca her birinin kanunları birbirinin karşısına dikilince ortaya çetin bir mücadele çıkmaktadır.

Ali Fuad Başgil'in din hakkında yazılar yazması ve dindarlığı müdafaa etmesi kendisinin şahsen dini kurallara göre yaşadığını göstermez. O'nun din üzerine yazılar yazması dini görevlerini yerine getiremediği için üzüldüğünden ve dini yaşayışa imrendiğindendir (Zaim, 2005:14).

Başgil, kendisini “ben hamdolsun memleketçi, maneviyatçı ve terakkici muhafazakarım ve bence bu vasıflar temiz manada bir inkılapçılıkla çarpışmaz” sözleriyle tanımlamıştır (Başgil, 2005:126).

Başgil din hürriyeti “ferdin inandığı ve mensup olduğu bir dinin amel ve erkanını, o dinde yerleşmiş usul ve adap üzerinde, o dince kabul edilmiş lisan ile yerine getirilmesi serbestliği” olarak tanımlamıştır (Başgil, 2006a:142).

6.4. HÜRRIYET FİKRİ

Başgil’e göre hürriyet yalnızca bir siyasi hayat ve toplum rejimini ifade etmez. Hem de başkalarını düşünme ve başkalarına bağlanma terbiyesiyle bezenmiş bir ruh, bir hayat anlayışı ve kışını ifade eder (Gökalp, 1963:54).

Eski devir toplumlarında hürriyet sadece başka bir kimsenin esareti altında bulunmamak ve başkasını kölesi olmamak demektir. Modern hürriyet de neticede ferdin fert üzerinde tahakküm ve tasallutunun yokluğu demek olur ki, bu da hürriyetin menfi cepheden izahıdır. Başgil hukuki manada hürriyeti Fransız Anayasasından esinlenerek “kanunların yap dediğini yapmak ve yapma dediğini yapmamak” olarak tarif etmektedir. Siyasi manada hürriyeti vatandaşın hükümetle olan ilişkisinde aramakta ve hükümet kuvvetinin kölesi değil, kullandığı rey ile sahibi rolünü üstlenmesi olarak algılamaktadır (Gökalp, 1963:55-56).

İktisadi manada hürriyet, iktisadi hayat ve teşebbüs sahasında hükümet kuvvetlerinin bir taraf ve zümre hesabına hareket ederek bu hayatın akışına engel olmamasıdır. Ferdi hürriyet, ferdin insan oluşunun hakkıdır. Bunlara insan hakları da denir. Eski devirlerde insanlar hürriyeti tatmamış ve düşünmemişlerdir. Hak ve hürriyet hükümetin kendilerine verdiği kadardır. Oysa modern hürriyet yalnız vatandaşlar arasında değil, vatandaşla hükümet edenler arasındaki ilişkilerde de dengeyi ifade eder (Gökalp1963:57).

Başgil hürriyetin korunmasına da büyük önem vermiştir. Bunun için bir takım şartların gerçekleşmesi gerektiğini savunmuştur. Bunlar 1) Demokrasi, 2) Kanun, 3) Hakkı kanuna değil, kanunu hakka tabii kılmak, 4) Anayasayı kanunların üstüne çıkarmak, 5) Kanun koyma

salahiyetinin çift meclisli bir parlamentoya verilmesi, 6) Referandum unsurunu tatbik etmektir (Gökalp, 1963:62).

Başgil'in bu talepleri, aynı zamanda yaşadığı dönemdeki siyasi ve hukuki yapının bir eleştirisi ve onun idealindeki sistemin temel özellikleri olarak okunabilir.

6.5. SAĞIN ANLAMAMI

Liberalizm, özgürlüğü bireysel ve toplumsal hayatın en temel değeri olarak kabul eden ve özgürlüğe uygun siyasi, hukuki ve iktisadi yapılanmayı savunan fikirler demeti veya esnek, tamamlanmamış bir ideolojidir. Bu anlayışın siyasi sonucu devletin bireysel özgürlüğe mümkün olduğunca geniş bir yer bırakacak şekilde örgütlenmesinin savunulmasıdır. Liberalizmi karakterize eden başlıca değerler bireycilik, özgürlük, hukukun üstünlüğü, piyasa ekonomisi, ahlaki çoğulculuk, hoşgörü ve rızadır. Liberalizm, bu amaçla devletin insan haklarını esas alan ve kuvvetler ayrılığına dayanan yazılı bir anayasa aracılığıyla sınırlandırılmasını gerektirir. Piyasa ekonomisi de, ekonomik refahın en uygun aracı olmaya ilaveten, özgürlüğün alt yapısını hazırlayacak ve koruyacak bir olgu olarak görülür (Yayla, 2003:114).

Muhafazakarlık ise, temelini 18. yüzyıl “Aydınlanma” *düşüncesi* ve 1789 Fransız ihtilaline yönelik tepkilerin oluşturduğu bir siyasi ideolojidir. En kısa şekliyle açıklamak gerekirse devrimden değil evrimden yana bir ideolojidir denilebilir.

Muhafazakarlık “Modern zamanlarda ortaya çıkan, bireyin kendini gerçekleştirmesinin araçları olduğuna inandığı aile ve din gibi sosyal kurumların korunması duyarlılığından hareket eden, devlete ve siyasete bu doğrultuda sınırlı bir rol biçen bir düşünce geleneği, bir siyasi ideoloji ve felsefi ve edebi bir akım” olarak tanımlanmıştır (Yayla, 2003:130).

Muhafazakârlığın gelişmesinde üç tarihi olay rol oynamıştır. Bunlar Fransız İhtilali, Sanayi devrimi ve Aydınlanma hareketidir. Kısaca inceleyecek olursak;

1789 Fransız İhtilali düşünce dünyasında bir devrim yapmış, yerleşik düşünceyi yıkmıştır. İhtilalin getirdiği ilke ve düşünce sistemine karşı şiddetli tepkiler doğmuştur. Bunların en önemlisi olarak İngiliz fikir adamı Edmund Burke gelmektedir. Burke'nin ihtilal ile ilgili yapmış olduğu eleştiriler muhafazakârlık fikrinin temel kaynağı haline gelmiştir. Burke 1790 yılında yayımladığı "Fransız devrimi hakkında Düşünceler" isimli eserinde 1789 Fransız İhtilali ile 1688 İngiliz devrimini karşılaştırmış, sonuçta İngiliz Devrimi lehine kararlara varmıştır. İhtilalin yararlarını değerlendirerek bir ihtilalin anarşiye sebep olmaması gerektiğini belirtmiştir.

Sanayi Devrimi ile birlikte gelişen makineleşme ve modernleşme toplumsal yapıya da sirayet etmiş, toplumsal yapıda önemli değişikliklere sebep olmuştur.

Başgil'in bu konudaki yaklaşımını daha iyi anlayabilmek için, muhafazakarlıkla bağlantısı ölçüsünde Aydınlanma Hareketi'ne de değinmek gerekir. Aydınlanma, temelleri Onyedinci yüzyılda atılan ve; Onsekizinci yüzyılda ortaya çıkan bir akımdır. Tabii bilimler ve matematiğin tarzını ve argümantasyon biçimini sosyal ve siyasi analizlere uygulamaya ve mümkün olan yerlerde dini metinler gibi kaynaklar yerine empirik verilere dayanmaya çalışmıştır. Akli ön planda tutmakta, akıl dışında kalan his, gelenek, din vb. duygu ve fikirleri dışlama eğilimindedir. Aydınlanma hareketinin destek noktası rasyonalizmdir.

Muhafazakarlık işte bu aydınlanma fikrine karşı olarak belirginleşen, yeniliklere karşı olmayan ancak, devrim şeklinde değil de evrim şeklinde yapılmasını savunan bir siyasi ideolojidir. Başgil'in, liberalizmle birlikte muhafazakarlığa da sempatiyle baktığı tespiti yapılabilir.

Liberalizm ve muhafazakarlık Ali Fuad Başgil'in yaşamı ve fikirlerinde kendisini birleştirmiştir. Ali Fuad Başgil'in Türkiye'de sağın kurumsal olarak gelişmesinde büyük

katkıları olmuştur. Yetiştığı çevre ve aldığı eğitim itibari ile maneviyatçı tarafı savunduğu fikirlerde ve siyasi mücadelesinde daima ön plandadır. Tahsilini bitirip Türkiye'ye döndüğü 1930'lu yıllarda Mustaf Kemal Atatürk'ün liderliğinde tek parti hükümeti iktidar sürmektedir. Kendisinin Mustafa Kemal'e karşı derin sevgisi ve hayranlığı vardır. Atatürk'ün ölümü ve İsmet İnönü (Milli Şef) döneminin başlaması ile birlikte Başgil'in görüşüne göre İsmet İnönü'nün Atatürk'ün gerçekleştirdiği devrimlerin etkisinde kalıp kendisinin de o derecede devrimler gerçekleştirmek istemesi çerçevesinde yürüttüğü politikalar, Başgil'in yazılarında eleştiri konusu olmuş, yaptığı eleştirilerle Tek Parti yönetimine muhalif kesimin adeta sözcüsü durumuna gelmiştir.

Dilde yapılan köklü değişiklere karşı çıkması, ibadetin kişinin istediğini ve inandığı dilde yapılmasını, laikliğin Anayasaya kelime olarak değil de tanım olarak girmesi gerektiğini savunması O'nun sayılan yenilikler nedeniyle Tek Parti yönetimine muhalif kesim içinde saygınlığını arttırmıştır. 1945'li yılların sonundan itibaren CHP muhalifi olarak kurulan ve kurulmak istenen siyasi oluşumların ilk danıştığı ve kendisini oluşumlarının içinde görmek istedikleri isim Ali Fuad Başgil olmaya başlamıştır.

Başgil, hukuk adamı ve hocası olması nedeniyle savunduğu fikirleri devlet otoritesi ile karşı karşıya çarpışır hale getirmekten kaçınmıştır. Ekonomik alanda devletin uyguladığı devletçilik politikalarını ve emniyet ve huzurun sağlanması için yapılacak kısıtlayıcı düzenlemeleri haklı görmüştür.

1939 yılında okullarda tek kitap (devlet kitabı) okutulmasına karşı çıkarak, kendi devletçilik tanımında değişikliğe gitmiştir (Demirci, 2005:287). Başgil'in yazılarında İnönü iktidarının sonlarına doğru liberalizm düşüncesinin belirginleştiği görülür (Demirci,2005:288). Çok partili düzene geçilmesi ile birlikte liberal demokrasinin yerleşmesi için çaba göstermiştir.

1945 yılından itibaren DP ve CHP tarafından kendisine teklif yapılmış ise de kendisi siyaset dışında kalarak herhangi bir gruba bağlı kalmaksızın eleştirileri ve tenkitlerini daha iyi yapabileceğini belirterek bu teklifleri geri çevirmiştir. Ancak yazdığı makaleler, verdiği konferanslarla daima sağ görüşlü partilere yakınlığını korumuştur. 27 Mayıs hareketinden sonra 15 Ekim 1961 tarihinde yapılan seçimlerde AP Samsun listesinden bağımsız senatör seçilmesi ile sağ siyasi hayatta fiili olarak yer almaya başlamıştır. AP, CKMP ve YTP milletvekillerinin yoğun isteği üzerine Cumhurbaşkanlığına adaylığını koymuş ve Milli Birlik Komitesi'nin baskıları ile kısa süre sonra senatörlükten ve adaylıktan istifa etmiştir. Yurt dışına çıkarak yazılarına devam etmiş, 1964 Kasım ayında yapılan kongrede AP genel başkanlığına aday olmuş ancak kazanamamıştır. 1965 genel seçimlerinde AP İstanbul Milletvekili seçilmiştir. Vefatına kadar bu görevi sürdürmüştür.

Başgil'in ölümünden sonra Türk Sağı uzun yıllar insan hakları ve hürriyet fikrini işleyen güçlü fikir adamları çıkaramamıştır (Demirci, 2005:299).

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Ali Fuad Başgil bir hukuk hocası, düşünür ve yazar olarak ülkemizde demokrasinin gelişmesi ve yerleşmesi, hak ve özgürlükler alanındaki gelişmelerde büyük katkıları olmuş ve yakın tarihimizde yetişmiş değerli bilim adamlarımızdan biridir. Hayatı incelendiğinde Türk gençliğinin bugün bile ders alacağı birçok örneklerle doludur. O gerçek demokrasiye inanmış, hayatı boyunca demokrasinin ülkemizde yerleşmesi için çabalamıştır. Tek parti döneminden çok partili demokrasiye geçişte ve her sancılı dönemde siyaset adamlarının fikir danıştığı, görüşlerine saygı gösterilen bir siyaset ve bilim adamıdır. Yaşadığı dönemde ülkemizde ortaya çıkan krizlerde hiçbir zaman kendi şahsi çıkarlarını ön planda tutmamıştır. 15 Ekim 1961 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde Samsun'dan bağımsız senatör seçilmiş ve milletvekillerinin yoğun isteği üzerine cumhurbaşkanlığına adaylığını açıklamıştır. Ancak Milli Birlik Komitesi üyelerinin baskısı sonucu ülkenin tekrar bir ihtilal ortamına girmememi için feragat etmiş, cumhurbaşkanlığı adaylığından ve senatörlükten istifa etmiştir.

Ülkemizin geleceğinin iyi yetişmiş nesillerle olacağı düşüncesiyle gençlerin eğitimine büyük önem vermiş ve uzun yıllar Üniversitelerde öğrenci yetiştirmiştir. Gençliği kötü alışkanlıklardan korumak üzerine nasihatlerden oluşan “Gençlerle Başbaşa” isimli kitabı ile gençliğe iyi alışkanlıkların yol göstericisi olmaya çalışmıştır. Bu eseri bugün halen Milli Eğitim Bakanlığının okunmasını tavsiye ettiği 100 temel arasındadır. “Din ve Laiklik” isimli eseri bu güne kadar halen bu konuda hazırlanmış en kapsamlı eserler arasındaki yerini korumaktadır. Başgil uzun yıllar Fransa’da eğitim görmesi ile edindiği deneyim ile Batı devletlerinde laikliğin anlaşılma şekli ile ülkemizdeki şeklini karşılaştırmıştır. 1789 Fransız ihtilali ile Batıda kilisenin çirkin uygulamalarına karşı bir tepki olarak laikliğin doğduğunu, ancak ülkemizde Müslümanlığın yapısından dolayı devlet yönetimine müdahale bakımından dini kurum ve kuruluşların hiçbir zaman fazla etkili olmadığını belirtmektedir. Muhafazakâr

ve dindar bir kişiliğe sahip olan Başgil, devletin yapısının laik olması gerektiğini savunmaktadır.

Bilgi birikimini ve yazılarıyla kazandığı halkın sevgisini kendi ihtirasları için kullanmamıştır. Yaşantısıyla daima örnek alınacak davranışlar sergilemiştir. Başgil'in önemli bir yönü, O'nun yaşadığı dönemde ülkenin içinden geçtiği sıkıntılı zamanlara, darbe ve muhtıra ortamlarına karşın, her zaman demokrasiden ve özgürlüklerden yana tutum almayı başarmış olmasıdır. Bu yüzden ciddi kayıplara uğramış ve hayatının tehlikeye girdiğini dahi hissetmiştir. Ancak O'nun kişiliğinin de bir gereği olarak, zamana ve ortama teslim olmamıştır.

Başgil'in siyasi fikirlerinin, liberalizm ile muhafazakarlık doktrinlerinden hangisine yakın olduğu tartışılabilir. Ancak O'nun Türkiye'de sağın içindeki özgürlükçü akımı temsil ettiği açıktır.

Bu çalışmayı, O'nun hayata bakış açısını özetleyen sözleriyle sonlandırmak mümkündür:

Alçak gönüllü ol. Mütevazı insan meyve ağacına benzer, meyve dalının yere eğilmesi meyvenin çokluğundandır.

8. KAYNAKLAR

Aşçı A. (2000), Ali Fuad Başgil'in Bibliyografyası, Kubbealtı Neşriyatı,

İstanbul

Atsız H.N. (1961), Ordinaryus'un Fahiş Yanlışları (Ali Fuad Başgil'e Cevap),

Küçükaydın Matbaası, İstanbul

Akyol T. (2007) "A.Fuad Başgil'i Hatırmalak"

(<http://www.milliyet.com.tr/2007/07/06/kitap/kit11.html>)

Başgil A. F. (2003), Din ve Laiklik, 8. Baskı, Özal Matbaası, İstanbul

Başgil A. F. (2004), Gençlerle Başbaşa, 37. Baskı, Özal Matbaası, İstanbul

Başgil A. F. (2005), Hatıralar, 3. Baskı, Özal Matbaası, İstanbul

Başgil A. F. (2006a), İlimin Işığında Günün Meseleleri, 2. Baskı, Yağmur Yayınları,
İstanbul

Başgil A. F. (2006b), Demokrasi Yolunda, 2. Baskı, Yağmur Yayınları, İstanbul

Başgil A. F. (2006c), 27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri, 2. Baskı, Özal Matbaası, İstanbul

Başgil A. F. (2006d), Türkçe Meselesi, Yağmur Yayınevi, İstanbul

Başgil A. F. "Anayasa Davası" Vatan, 23 Aralık 1948

Başgil A. F. "Hürriyetin Değeri ve Hürriyet Terbiyesi" Takvim, 16 Mart 1948

Başgil A. F. "Seçim Kanununun Kıymeti ve Eksiklikleri", Vatan, 20 Aralık 1946

Başgil A. F. "Seçim Kanununun Kıymeti ve Eksiklikleri", Vatan, 24 Aralık 1946

Başgil A. F. "Anayasamız Niçin Tadile Muhtaçtır?" Vatan, 16 Ocak 1949

Başgil A. F. "Anayasamızın Değıştirilmesinde Zaruret Vardır" Takvim, 20 Ocak 1949

Başgil A. F. "Anayasa Tadili Hakkında Düşünceler" Takvim, 19 Haziran 1949

Başgil A. F. "Anayasa Hangi Noktalarda ve Ne Yolda Tadil Edilmelidir?" Takvim, 20
Haziran 1949

Başgil A. F. "Kuvvetler Muvazenesi ve İkinci Meclis Meselesi" Vatan, 21 Haziran
1949

Başgil A. F. "Kuvvetler Muvazenesinde Devlet Reisliğı" Takvim, 22 Haziran 1949

Başgil A. F. "Anayasamızda Devlet Reisliğı" Takvim, 30 Haziran 1949

- Başgil A. F. “Büyük Merkezlere Can Atmak Zihniyeti” Takvim, 18 Ocak 1950
- Başgil A. F. “Tıbbiyeli Gençlerle Bir Hasbihal” Takvim , 23 Ocak 1950
- Başgil A. F. “Seçimlerin Vaktinden Evvele Alınması Anayasaya Uygun mudur?”
Vatan, 25 Şubat 1950
- Başgil A. F. “Din Hürriyeti ve Laiklik Mevzuu Üzerinde Düşünceler” Yeni Sabah, 17
Mayıs 1950
- Başgil A. F. “Din ve Hayattaki Rolü” Yeni Sabah, 20 Mayıs 1950
- Başgil A. F. “Din Mefhumunun Unsurları ve Din Hürriyeti” Yeni Sabah, 24 Mayıs
1950
- Başgil A. F. “Din Hürriyeti Fikrinden Doğan Haklar” Yeni Sabah, 27 Mayıs 1950
- Başgil A. F. “Din Hürriyetinin Düşmanları” Yeni Sabah, 3 Haziran 1950
- Başgil A. F. “Laiklik Nedir?” Yeni Sabah, 7 Haziran 1950
- Başgil A. F. “Devlet İçinde Din Sistemi ve Laiklik” 10 Haziran 1950
- Başgil A. F. “Türkiye’de Din Hürriyeti ve Laiklik” Yeni Sabah, 14 Haziran 1950
- Başgil A. F. “Türkiye’de Laiklik Namına İnkâr Edilen Haklar” Yeni Sabah, 17 Haziran
1950
- Başgil A. F. “Çıkmazdan Kurtulmanın Çaresi” Yeni Sabah, 21 Haziran 1950
- Başgil A. F. “Sözün Sonu” Yeni Sabah, 24 Haziran 1950
- Başgil A. F. “Vatandaş Hak ve Özgürlüklerinin Korunması Meselesi ve Anayasamız”
Son Posta, 18 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Demokraside Nazariyat ve Fiiliyat Tezatlari” Son Posta, 19 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Anayasamız Eksik ve Sakattır” Son Posta, 20 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Anayasa Teminatı” Son Posta , 21 Nisan 1956
- Başgil A. F. “İktidar Karşısında Hak ve Hürriyetlerimiz” Posta, 22 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Meclisin Teşrii Salahiyeti” Son Posta, 23 Nisan 1956

- Başgil A. F. “Bir Anayasa Mahkememiz Mevcut Olsaydı” Son Posta, 24 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Bugünkü Anayasa Karşısında Ne Yapmalıyız?” Son Posta, 25 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Anayasayı Değiştirecek Organ Meselesi” Son Posta, 26 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Anayasada Nelerin Değişmesi Lazımdır?” Son Posta, 27 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Anayasamızda Yer Alması Gereken Müesseseler” Son Posta, 28 Nisan 1956
- Başgil A. F. “İkinci Meclis ve Anayasa Mahkemesi” Son Posta, 29 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Kanunlar ve Murakabe” Son Posta, 30 Nisan 1956
- Başgil A. F. “Anayasamız Bahsinde Son Söz” Son Posta, 1 Mayıs 1956
- Başgil A. F. “İsviçre Parlamentosunda Partiler” Yeni İstanbul 3 Temmuz 1958
- Başgil A. F. “Fransa ve Fransızlar” Yeni İstanbul, 12 Temmuz 1958
- Başgil A. F. “Fransa Hakkındaki Bazı Yanlış Hükümlerimiz” Yeni İstanbul, 16 Temmuz 1958
- Başgil A. F. “Fransız Dili, İlimi, Kültürü” Yeni İstanbul, 3 Ağustos 1958
- Başgil A. F. “Fransa’nın siyasi Teşkilatı” Yeni İstanbul, 10 Ağustos 1958
- Başgil A. F. “İsviçre’de Kanun Koyma Hakkı Milletindir” Yeni İstanbul, 25 Ağustos 1958
- Başgil A. F. “Fransa’da Rejim Buhranı” Yeni İstanbul, 12 Eylül 1958
- Başgil A. F. “Parlamenter Hükümet ve Hususiyetleri” Yeni İstanbul, 19 Eylül 1958
- Başgil A. F. “Garp Demokrasileri ve Halk Demokrasilerinin Tezadları” Yeni İstanbul, 13 Mayıs 1958
- Başgil A. F. “Garp Demokrasilerinin Dayandığı İnanç” Yeni İstanbul, 15 Mayıs 1958
- Başgil A. F. “Garp Demokrasilerinde Tatbikat Farkları” Yeni İstanbul, 20 Mayıs 1958
- Başgil A. F. “İsviçre’de Demokrasi” Yeni İstanbul, 28 Mayıs 1958
- Başgil A. F. “İsviçre’nin Devlet Şekli ve Hükümet Sistemi” Yeni İstanbul, 2 Haziran

1958

Başgil A. F. “İsviçre’de Kadın ve Seçim Meselesi” Yeni İstanbul, 6 Haziran 1958

Başgil A. F. “İsviçre Parlamentosu” Yeni İstanbul, 27 Haziran 1958

Başgil A. F. “Günün Meseleleri 27 Mayıs Hareketi ve Milli Birlik Komitesi” Yeni Sabah, 23 Haziran 1960

Başgil A. F. “Günün Meseleleri Eski Anayasanın Temel Prensipleri” Yeni Sabah, 27 Haziran 1960

Başgil A. F. “Günün Meseleleri, Türkiye’de Din ve Vicdan Hürriyeti ve Layıklık Prensipleri” Yeni Sabah, 4 Temmuz 1960

Başgil A. F. “Anayasanın Diğer Kanunlardan Farkı” Havadis, 1 Kasım 1960

Başgil A. F. “Anayasa Bir içtimai Sulh Misakıdır” Havadis, 3 Kasım 1960

Başgil A. F. “Anayasa Kim Tarafından ve Nasıl Yapılır?” Havadis, 4 Kasım 1960

Başgil A. F. “Demokratik Anayasa ve iki Şartı” Havadis, 5 Kasım 1960

Başgil A. F. “Türkiye’imizin Yeni Anayasası nasıl yapıp kanunlaşmalıdır?” Havadis, 12 Kasım 1960

Başgil A. F. “Anayasa ve Kurucu Meclis” Havadis, 14 Kasım 1960

Başgil A. F. “Bugünkü iç siyasi durumda Kurucu Meclis nasıl seçilebilir?” Havadis, 15 Kasım 1960

Başgil A. F. “CHP’nin yanlış görüşü Milleti ikiye Ayırmıştır, kin ve intikam Unutulmalıdır” Son Havadis, 25 Ağustos 1961

Başgil A. F. “Türkiye’imizin Kalkınması için” Son Havadis, 10 Eylül 1961

Başgil A. F. “İnsan Olmak” Son Havadis, 12 Eylül 1961

Başgil A. F. “Uydurma Dil Modası” Yeni İstanbul, 20 Ocak 1963

Başgil A. F. “İnönü Atalar Mirası Dilimizi Harap Etti” Yeni İstanbul, 21 Ocak 1963

Başgil A. F. “Hukukta Uydurma Dil (Vekaletin emri Milli Şef’in Emridir)” Yeni

Sabah, 22 Ocak 1963

Başgil A. F. “Türkçemiz politika hırsına kurban olmaya devam ediyor” Yeni Sabah, 24 Ocak 1963

Başgil A. F. “Demokraside seçim iktidarın sulh yolu ile el değiştirmesi usulüdür” Yeni İstanbul, 19 Şubat 1963

Başgil A. F. “Millet nedir?” Yeni İstanbul, 16 Haziran 1964

Başgil A. F. “Millet ve Müşterek vatan” Yeni İstanbul, 18 Haziran 1964

Başgil A. F. “Millet ve Devlet” Yeni İstanbul, 22 Haziran 1964

Başgil A. F. “Milliyet Nedir?” Yeni İstanbul, 24 Haziran 1964

Başgil A. F. “Milliyetçilik nedir ve bizde nasıl doğdu?” Yeni İstanbul, 27 Haziran 1964

Birinci, M. Kürşat (2007), *Erken Dönem Türk Demokrasisinde (1946-1950) liberal arayışlar: Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Demirci A. (2003), “*Ali Fuat Başgil*”, Türkiye’de Anayasacılık Hareketleri ve Liberalizm, Liberte Yayınları, Ankara

Dursun D.(1989), *Osmanlı Devletinde Siyaset Ve Din- Yönetim-Din İlişkileri Açısından*, İşaret Yayınları, İstanbul

Dündar C. “Köşk Yolunda İki Kaza”20 Haziran 2000,
“<http://www.milliyet.com.tr/..06.20/yazar/Dündar>”

Fırlıklı E. R. (1997), *Din ve Devlet İlişkileri*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla

Gökalp M. (1963), *Haksızlıklara Karşı Susmayan Alim*, Türk Ticaret Postası Matbaası, İstanbul

Kongar E. (2003), *21. Yüzyılda Türkiye*, Remzi Kitabevi, İstanbul

Kekeç A. (2000), “*Ali Fuad Başgil Sizi Anlatıyor*” Yeni Şafak, 4 Nisan 2000

Özdemir S.(1993), *Ali Fuad Başgil’de Din-Vicdan Hürriyeti ve Laiklik*, Yüksek

Lisans Tezi

Öztürkmen M.N “Profesörlerimiz Konuşuyor: Ali Fuad Başgil” Yeni İstanbul, 26 Mart

1956

Sadoğlu H. (2003), “*Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti* ”, Türkiye’de Anayasacılık

Hareketleri ve Liberalizm, Liberte Yayınları, Ankara

Selçuk I, “*Boş Şöhretler*” , Cumhuriyet, 5 Temmuz 1962

Şafak T., “*Cumhurbaşkanlarını Nasıl Seçtik?*”, Tercüman, 25 Eylül 1989

Şafak T “*Cumhurbaşkanlarını Nasıl Seçtik?*”, Tercüman, 26 Eylül 1989

Şafak T “*Cumhurbaşkanlarını Nasıl Seçtik?*”, Tercüman, 27 Eylül 1989

Şafak T “*Cumhurbaşkanlarını Nasıl Seçtik?*”, Tercüman, 28 Eylül 1989

Şafak T “*Cumhurbaşkanlarını Nasıl Seçtik?*”, Tercüman, 29 Eylül 1989

Şafak T “*Cumhurbaşkanlarını Nasıl Seçtik?*”, Tercüman, 30 Eylül 1989

Toker M. “*Ali Fuad Başgil Vakası*”, Milliyet, 23 Aralık 1999

Tunçay M. (1999), *Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek-Parti Yönetimi’nin Kurulması*,

Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Turhan F. (2003), Türkiye’de Sağ ve Muhafazakârlık (Ali Fuad Başgil Örneği),

Yüksek Lisans Tezi

Türköne M.(2003), Siyaset, Lotus Yayınevi, Ankara

Yayla A. (2003), Siyasi Düşünce Sözlüğü, Liberte Yayınları, Ankara

Yayla A. (2003a), Siyaset Teorisine Giriş, Liberte Yayınları, Ankara

Zaim S. (2005), Hayatlarıyla Yol Gösterenler, Türk Edebiyat Vakfı Yayınları,

1.Baskı, İstanbul

9.EKLER

9.1. ALİ FUAD BAŞGİL'İN TBMM ARŞİVİNDE BULUNAN SEÇİM VE ADAYLIK BELGELERİ ÖRNEKLERİ

Kanun M. 304/14

Örnek: 29

Hi : S A M S U M

CUMHURİYET SENATOSU ÜYELİĞİNE SEÇİLMİŞ
OLANLARA VERİLECEK TUTANAK

Cevresi :

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatı	Aldığı oy miktarı		Seçmen sayısı	Oy'unu kullanan seçmenlerin sayısı	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
			Rakamla	Yazı ile				
BAŞGİL ALİ FUAH	Çarşamba 1516	Ord. Profesör	143254	Yüzbarklık bin ikiyüz ellik dört	290415	252585	Y O E	

Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda Başgil Ali Fuah no 143254 oya ilimizden Cumhuriyet Senatosu Üyeliğine seçilmiş olduğunu gösteren bu tutanak Kurulumuz tarafından kendisine verildi. 19 10 19 61

II. Seçim Kurulu Başkanı
Nuri Zekeriya

Üye
H. Bayram Çalgıncı

Üye
Mehmet Gürdoğan

EK: 4-1

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

Ankara
25-10-1961

Türkiye Büyük Millet
Başkanlığına

Gördüğüm tezi üzerine senat-
örilik kazınmam istifa ediyorum.
Sut fem kabul talep olunması rica
eder saygılarımla sunar ve yüksek
Meclise hayırla basarılar temenni
ediyorum

103605	27 Ekim 1961
--------	--------------

K. D. D.

27. 10. 1961

[Handwritten signature]

EK: 5-2

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

Senatör

Ali Fuat Başgil

67391	27 Ekim 1961
-------	--------------

27.10.1961	5
------------	---

1121

K. Md.
25-10-1961
(Örnekle: TEL. 3)
YOL
Servis işareti

PTT

Devlet telgraf matbuatının bu
dolayısı mesajın içeriği.

ANKARA
25.10.61
013

TELGRAF

Adres: YILDIRIM

TURKIYE BUYUK MİLLET MECLİSİ

BASKANLIĞINA ANKARA

Sıra No.	No	KELİME	VERİLDİĞİ		RESMİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI		İMZA
			Tarih	Saat			Tarih	Saat	
ANKARA					HUSUSİ	SURET			
YENİŞEHİR	10810	25	25/10	12/00			25/10	12/15	SAHAP

GORDUĞUM LUZUM ÜZERİNE SENATORLUK VAZİFEMDEN İSTİFA EDİYORUM KABULUNU
RICA EDER SAYGILARIMLA SUNARIM.

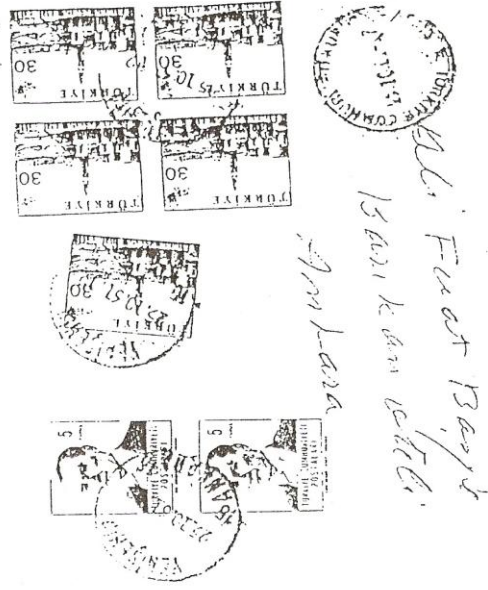
CUMHURİYET SENATOSU AZALARINDAN

ALİ FUAT BAŞGİL

Ali Fuat Başgil

EK: 6-1

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

EK: 5-1

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

Yasa No. 30434
44711
533
856

Cumhuriyet Halkınca Devlet seçilmiş olanlara verilecek tutanak
Milletvekilliğine

İSTANBUL

Soyadı ve Adı	Değum yeri ve tarihi	Meslek veya zanaatı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı
BASÇI ALİ FURK	ÇARŞI 1909	ORDU YÜZ PRORÜR	ÇALIK PARTISI	YOKTUR.

Milletvekili seçimi ve 447 sayılı Yasalar gereğince çevremizde yapılan seçim sonunda ALİ FURK BASÇI'nın seçilmiş olduğunu gösteren bu tutanağın iki örneği Kurulumuz tarafından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilerek bir örneği de kendisine verildi.

(İÇİŞLERİ BAKANLIĞI)

Üye

(ORDU YÜZ PRORÜR)

(K.Ş.)

EK: 3-1
Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

Sicil No : 564

MİLLET MECLİSİ ÜYELERİNE
MAHSUS

HAL TERCÜMESİ KÂĞIDI

İstanbul Milletvekili *Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil*

EK: 2-1
Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

2. Dönem

564

Sevildiği yer	İstanbul	Edilip olma tarihi ve kaç yaşında bulunduğunu	Evlî
Adı ve soyadı	Ali Fuat Başgil	Memur ise, memurluğundan evvelki son memurluğu	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Gid. Profesörü
Babasının ve annesinin adı	Mehmet Şükür Fatma	Lâibak derecesi ve son memurluğu tarihi	750 Lira aslî maaş
Doğduğu yer ve tarihi	Şarşamba 1309 = 1893	Memur değilse intihap evvel son durumu	/
Tahsili	Yüksek	Evlî olduğu yerlerde açılan sınavlarda aldığı derece ve intihap derecesi	1961 müstâfi Samsun Senatörü
Bildiği diller	Fransızca Biraz Almanca Biraz Arapça	Yoksa, başka bir dilde memurluğu	Riyâde Tzâmen
Hitabı	Anayasa Hukuku	Kaydılı bulunmuş ise, terfî ve emretleri ve memurluğu	Şarşamba (Samsun) Saltanahmet (İstanbul)
Eserleri	Türkçe ve Fransızca kitaplar, broşürler, risaleler ve makaleler	Memur olmadığı takdirde	10-10-1965
Himnî unvanı	Ordinatyüs Profesör doktor	Kaç yaşta sevildiği	
İşi ve unvanı	Emekli Ordinatyüs Profesör	Medenî lâibak tarihi	10-10-1965

EK: 2-2

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

OTURDUĞU YER [1]	
ANKARA'DA	DIŞARDA
Belvü Palas Oteli	Istanbul , Feneryolu Egemenç Sok. No 4
Telefon : 70 51 60	Telefon : 36 29 39
[1] Adres değişikliğe vakit geçtikten sonra Genel Kurula yazılı olarak bildirilmesi rica olunur.	

HAL TERCÜMESİ (Kısaca)

1303 yılında Şarşamba'da doğdum. Babam Mehmet Fıkrı Elendi Kasabanın yerlisi ve eski bir ailesine mensup Bölükbaşıoğlu İbrahim Hâşîz Efendi'nin oğludur. İlk tahsilimi Kasabamda yaptım. Orta tahsilimi kısmen İstanbul'da kısmen de Paris'te Burdon lisesinde bitirdim. 1920 başlarında Fransaya gittim. Hukuk tahsilimi Grenoble Hukuk Fakültesinde ikmâl ettikten sonra Paris'e gittim ve Paris Hukuk Fakültesinde Hukuk Doktoramı yaptım. Aynı zamanda Paris Siyasî İlimler Okulundan ve Edebiyat Fakültesi Felsefe Kolundan mezun oldum. 1928 de İshay Devletler Hukuku Akademisinin yaz kurslarını ikmâl ettim. İstanbul Borazları üzerindeki doktora tezimi pek iyi derece ile kabul olundu. 1929 sonlarına doğru Türkiye'ye döndüm ve Maarif Yekâleti Yüksek Tezrisât Umum Müdürü Muavîzliğine tayin olundum. Bir sene kadar bu vazifede kaldıkdan sonra Ankara Hukuk Fakültesinde açılan Hususî Hukuk Kolu Doçentliğine tayin edilerek tayin olundum. Aynı zamanda Maarif Yekâletindeki yazisem Gazi Terbiye Enstitüsü Medeniyet Tarihi Muavîzliğine tayin edildi. Ankara Hukukunda Yekâleten Romalı Hukuku derslerini okuttum. İki sene sonra Profesörler Meclisi kararı ile aynı dersin profesörlüğüne tayin olundum. 1932-33 ders senesi başlarında İstanbul Üniversitesinin yeniden kurulması üzerine bu Üniversitenin Esas Teşkilât Hukuku Profesörlüğüne naklen tayin edildim. Aynı sene Yıldızdaki Mülkiye Meclisinin aynı ders profesörlüğüne tayin edildim. 1936 Temmuzunda İstanbul Yüksek İktisat ve Ticâret Mektebi Müdürlüğü ile aynı Mecliste İş Hukuku Profesörlüğüne tayin olundum. 1937 yılı başlarında Hatay meselesinin o zamanki Milli Cemiyetler Cemiyetinde halli için kurulan Komisyonunda Hukuk Muavîzi Sıfatında

EK: 2-3

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

tile ş-alıyım. 1938 Sonlarında İstanbul Hukuk Fakültesi De-
 kanlığına naklen tayin olundum. 1942 Haziranında Siyasal Bil-
 giler Okulu Müdürlüğüne ve Esas Teşkilât Hukuku Profe-
 sörlüğüne tayin edildim. Aynı zamanda Ankara Hukuk Fakültesi-
 nin aynı derslerinin profesörlüğünü de de'uhde eyledim.
 1943-44 ders yılı başlarında Müdürlükten istifa ederek
 İstanbul Hukukundaki Esas Teşkilât Hukuku derslerime döndüm.
 O tarihten itibaren 1967 yılına kadar bu vazifede kaldım ve
 bu tarihte kendi arzumu emekliye ayıldım. Bu arada beynelmil-
 lel muhtelif ilmi kongrelere iştirak ettim. Ezcümle 1942
 Mayısında Berlinde toplanan Beynelmillel Devlet ve İdare İlm-
 lezi Akademisinin Kuruluş Kongresine Alman Hükümetinin
 davetlisi olarak iştirak ettim. 1951 de Beynelmillel İdare İlm-
 lezi Enstitüsünün Nis - Monako Kongresine katıldım. Bu
 kongre sonunda yapılan seçimlerde Enstitünün ilmi ko-
 mité azlığına seçildim. 1952 de Konya'da toplanan Müşil-
 man Milletler Kongresine, 1963 de yine Beynelmillel İdare
 İlmlezi Enstitüsünün İstanbul, 1956 da Madrid, 1957 de
 Vişbaden, 1967 de Lizbon Kongresine iştirak ettim.
 1967 seçimlerinde Samsun Sanatörülüğüne seçilmiş isen de
 zühür eden bazı hâdiseler dolayısıyla bu vazifeden is-
 tifa ettim.

A. F. 13/1/67

EK: 2-4

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

() Numaralı nüfus hüviyet cüzdanı sureti		Fotoğraf
Soyadı	Belükbaşı Başgil soyadını aldı	5.9.936 K.Köy Nf.Me.İmza
Adı	Ali Fuat B.	
Babasının adı	Ölmüş Sükrü ef.	
Annesinin adı	Ölmüş Fatma H.	
Doğum yeri	Çarşamba	
Doğum tarihi	1309 üçyüz dokuz	
Dini	İslam	
Mezhebi		
Bekâr mı? Evli mi? Dul mü? Boşanmış mı? Boşanmış mı?	Bekâr Çaman Aziz kızı 1326 doğumlu Fatma Nerise Bekâr Çaman ile 17.8.253 tarihinde evlenmiştir.	
Boy		
Göz		
Renk	Keskin	
Vücutça sağlığı veya noksanlığı		
Nüfus kütüğünde yazılı olduğu yer		
Vilayeti	Samsun	
Kazası	Çarşamba	
Nahiyesi		
Mahalle veya köyü	Çarşamba	
Sokağı		
Evane numarası	257	
Cilt numarası	3	
Sahife numarası	100	
Ne suretle verildiği	Zeyinden	

Bu nüfus cüzdanında adı ve soyadı yazılı olan Ali Fuat B. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak nüfus kütüğünde kayıtlıdır. Bu cüzdan 21.6.931 gününde Ankara Nüfus Dairesinden verilmiştir.

B

8 11 / 55

EK: 1-1

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi.

10. ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında Kütahya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kütahya'da tamamladı. 1987 yılında Jandarma Astsubay Sınıf Okulundan mezun oldu. 2000 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesinde lisans eğitimini tamamladı. Halen Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde astsubay olarak görev yapmaktadır.